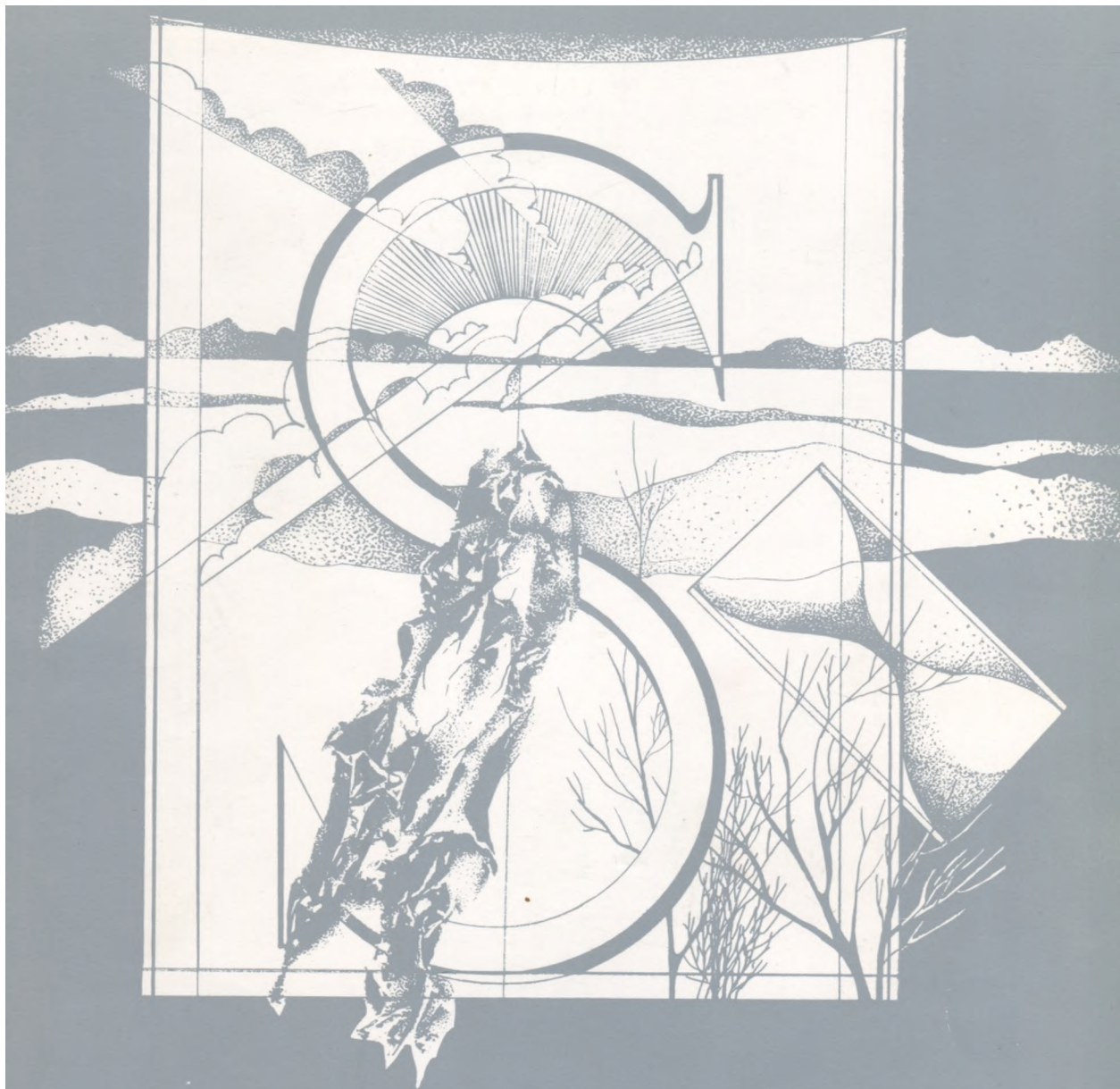

 laiškas
lietuviams

JANUARY 1992 SAUSIS

ŽENGIANT Į NAUJUOSIUS METUS	1	Juozas Vaišnys, S J
XX A. KANKINIAI LIETUVOJE IR DABARTIS	4	Vysk. S. Tamkevičius, SJ
BŪKIME TIESOS LIUDYTOJAI IR TAIKOS NEŠĖJAI	11	Chiara Lubich
KĄ GALVOTI IR DARYTI ŽLUNGANT KOMUNIZMUI ai)	12	P. Daugintis, SJ
SEPTYNERI VARTAI LIETUVOS BAŽNYČIOS ATEITYJE	17	A. Saulaitis, SJ
IŠ KUR ATSIRANDA DESPOTAI	24	D. Bingelytė
ĮVAIRYBĖS	26	Red.
DVI POEZIJOS KNYGOS	27	Alė Rūta
TĖVYNĖJE	29	Gediminas Vakarīs
KALBA	33	Juozas Vaišnys, S J
ŠYPSULIAI	34	Red.
TRUMPAI	35	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas dail. Algirdo Kurausko grafikos darbų nuotraukomis. Dail. A. Kurauskas yra daug bendradarbiavęs su “Laiškais lietuviams”, piešdamas viršelius, vinjetes, užsklandas. Ir dabartinė “Laiškų lietuviams” titulinė vinjetė yra sukurta dail. Kurausko.

Viršelio piešinys — dail. Ados Sutkuvienės.

Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Skyrių vinjetės ir apipavidalinimas Teresės Bogutienės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

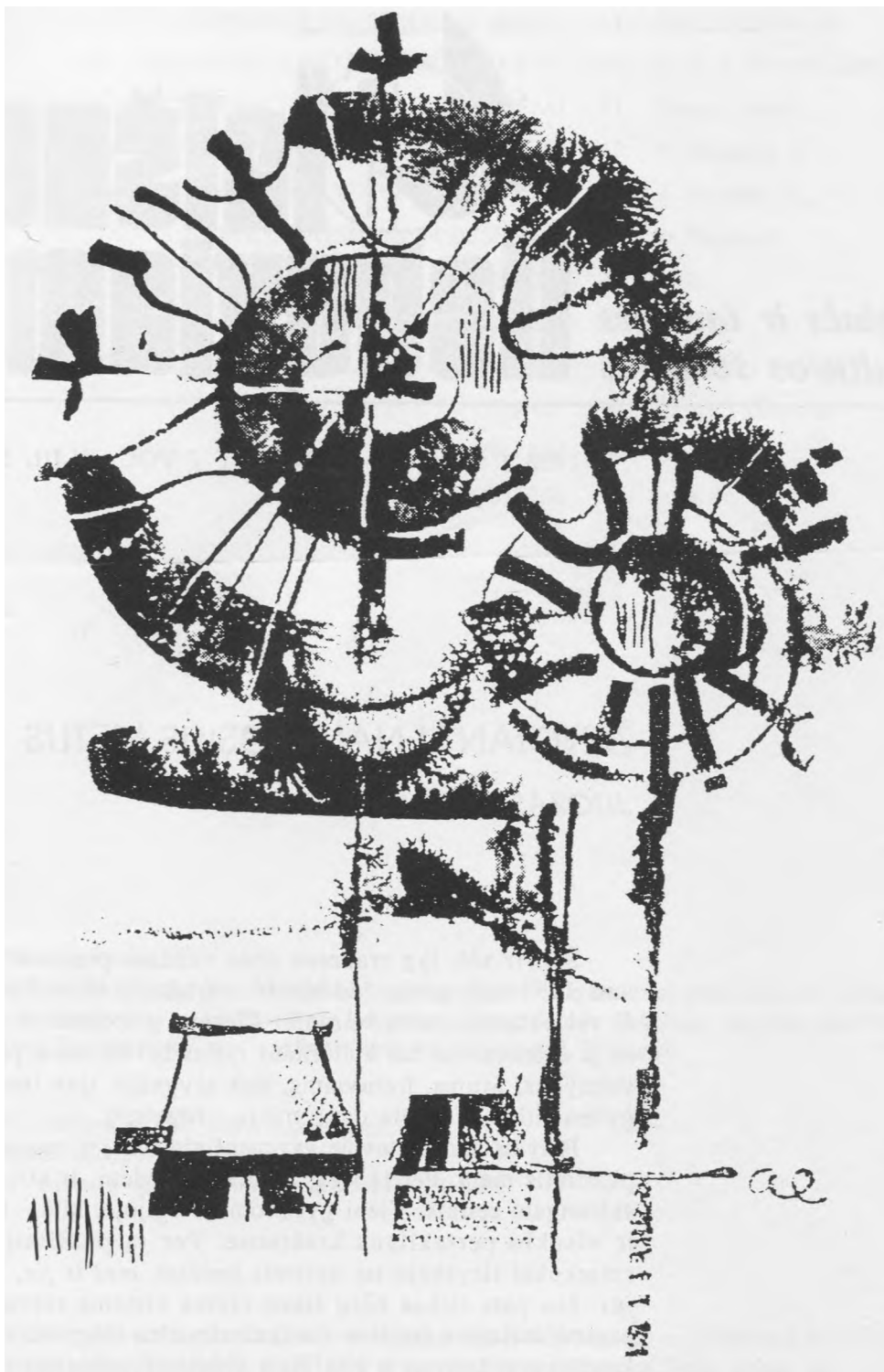
1992 / SAUSIS — JANUARY / VOL. XLIII, NO. 1

ŽENGIANT Į NAUJUOSIUS METUS

JUOZAS VAIŠNYS, SJ

Štai ir vėl, lyg sraunios upės vanduo, praskubėjo pro mus 1991-ieji metai. Įdomūs ir svarbūs jie buvo Lietuvai. Ji vėl pasaulio tautų šeimoje! Lietuvą pripažino ir mezga su ja ekonominius bei kultūrinius ryšius beveik visos pasaulio valstybės. Mums, lietuviams, tiek tėvynėje, tiek išeivijoje gyvenantiems, iškyla daug naujų uždavinių.

Išeivius nuo Lietuvoje gyvenančiųjų sesių ir brolių skiria pusšimtis metų. Per tą ilgą laikotarpį ir vieni, ir kiti ėjome skirtingais keliais. Vieni gyvenome vergijoje, kiti - laisvės ir visokio pertekliaus kraštuose. Per tą pusšimtį metų smarkokai išryškėjo tie nelemti žodžiai: *mes* ir *jie*, *mes* ir *jūs*. Jau pats laikas būtų šiuos mums visiems suprantama prasme tariamus žodžius visiškai užmiršti, išbraukti iš savo kasdieninio žodyno ir į jų vietą didelėmis raidėmis įrašyti: MES. Juk mes visi, nors gyvendami labai nepalankiomis sąlygomis, išlikome lietuviai: 50 vergijos metų vienų nepadarė

Algirdas Kurauskas

nei bolševikais, nei rusais, o kitų per daug nesužavėjo Vakarų kapitalistinio pasaulio siūlomos gėrybės, neištrinė iš jų širdžių Lietuvos ir lietuvio vardo.

Tad užmirškime savo vienokią ar kitokią praeitį, atsiminkime, kad visi esame tos pačios motinos dukros ir sūnūs. Išmokime vieni kitus suprasti, vieni su kitais susikalbėti, nors mūsų akcentas jau būtų ir šiek tiek skirtingas, paveiktas rusų ar vakarietiško kalbų. Ir „Laiškai lietuviams“ šiais metais norėtų būti forumas, kur visi galėtume savo rašytu žodžiu susitikti, išsikalbėti, išsiaiškinti. Jau maždaug prieš porą metų pradėjome labiau bendradarbiauti su savo tautiečiais iš Lietuvos. Jau į ten siuntinėjame apie du šimtus egzempliorių privatiems asmenims ir įvairioms įstaigoms. Žinoma, tai dar labai mažai, bet kiekvienam turėtų būti aišku, kad čia yra nemažų kliūčių. Iki šiol labai blogai veikė paštas. Pernai mes buvome užsisakę oro paštą „Lietuvos rytą“, „Tiesą“, kai kuriuos kitus laikraščius ir žurnalus, bet nedaug jų gavome. Kelis mėnesius jie visiškai nesirodė, o dabar prieš keletą savaitių gavome vieną kitą liepos mėnesio numerį. Kur nuėjo, kur dingę kiti?

Kai kuriems giminėms, pažįstamiems, organizacijų vadams siuntinėjame „Laiškus lietuviams“ nemokamai; kitiems yra užsakę Vakaruose gyvenantieji jų giminės ar draugai. Tik su tais užsakymais yra tokia problema, kad paprastai užsakoma vieneriems metams. Pasibaigus šiam terminui, prenumerata neatnaujinama. Tai taip viskas ir pasibaigia. Visiems siuntinėti nemokamai mums neįmanoma, persiuntimas brangiai kainuoja, o mūsų finansiniai ištekliai labai riboti - vos suvedame galą su galu.

Esame nelaimingi ir dėl to, kad mūsų prenumeratoriai Lietuvoje su mumis nepalaiko ryšių... neparašo, ar žurnalą gauna,

ar nori jį ir toliau gauti, kas patinka, kas nepatinka ir t.t. Juk jau ir žurnalo vardas sako, kad tai yra laiškai, o į laišką paprastai laukiame atsakymo. Mes tų atsakymų nedaug tesulaukiame.

Malonu, kad iš ten jau gauname nemažai straipsnių. Peržiūrėjome visus praėjusių metų numerius ir pamatėme, kad apie 50% visų rašinių yra iš Lietuvos. Tikimės gauti ir daugiau. Kai pagerės pašto susisiekimas su Lietuva, tai pasistengsime savo bendradarbiams ir kokį honorariuką nusiųsti. Deja, didelių honorarų mes negalime mokėti. Prenumeratorių skaičius nėra didelis, nuolat jis dar mažėja, nes vyresnieji vienas po kito iškeliauja į kitą pasaulį, o jaunesnieji jų vietos neužima. Tad iš prenumeratorių žurnalas negalėtų išsilaikyti, jeigu nebūtų aukų. Užtat kartais kai kam kyla mintis „Laiškus lietuviams“ perkelti į Lietuvą.

Lietuva dabar yra laisva, visų pripažinta, tad reikėtų tik džiaugtis. Bet matome, kad tiek Lietuvoje, tiek ir išeivijoje nei didelio džiaugsmo, nei kokios euforijos nėra. Priežastys aiškios. Kol svetima kariuomenė Lietuvoje, kol nuolat iš visų pusių girdėti visokių grasinimų, kol didžiausi mūsų priešai kur nors slapstosi ir laukia progų grįžti bei buvusį režimą sugrąžinti, tol apie tikrą nepriklausomybę ir džiaugsmą negali būti kalbos. Bet reikėtų prisiminti, kad Apvaizda mumis rūpinosi ir tebesirūpina. Per paskutiniuosius dvejus metus mes patyrėme ir susilaukėme tikrą stebuklą. Tikimės, kad jų bus ir daugiau. Testiprina mūsų viltis buvusių Lietuvos partizanų vakarinės maldos žodžiai:

*Dievas neapleidžia smilgos palaužtos
Nei benamio paukščio ištikto audros,
Neapleis nė mūsų tėviškės mielos -
Čia Marijos žemė, ir vaikai mes jos!*

XX A. KANKINIAI LIETUVOJE IR DABARTIS

VYSK. SIGITAS TAMKEVIČIUS, SJ

Tėvynėje ir visame pasaulyje lietuviai džiaugiasi ir dėkoja Dievui už tuos nuostabius pasikeitimus Sovietų Sąjungoje, kurie leido išsipildyti dešimtmečiais puoselėtai svajonei - gyventi laisvoje ir nepriklausomoje Lietuvoje.

Daugelis bando analizuoti dabarties įvykius ir surasti svarbiausias priežastis, pasitarnavusias komunizmo žlugimui ir nepriklausomybės atgavimui Lietuvoje.

Aš norėčiau ne tik Lietuvai, bet ir visam pasauliui pasakyti: Lietuva todėl yra laisva, nes buvo šimtai tūkstančių kankinių už Tėvynę, tikėjimą, už aukščiausias žmogiškąsias vertybes. Visa Lietuva yra pasiūpusi kryžiais, stovinčiais ant krauju ir ašaromis aplaistytos žemės, kryžiais, po kuriais guli kankinių kaulai.

Kančios pradžia

Lietuvos kančių keliai prasidėjo po gėdingo Ribentropo-Molotovo pakto, kai mes buvome pasaulio galingųjų parduoti ir nupirkti. Vos okupacinė kariuomenė įžengė į Lietuvą, ir Tėvynės žemė nusidažė kankinių krauju. Buvo žudomi žmonės ne už nusikaltimus, bet už tai, kad praeityje jie buvo geri Tėvynės sūnūs ir dukros. Rainių miškelis buvo liudininkas niekuo nepateisinamos, šiurpios tragedijos, po kurios visi suprato, kad Lietuvos laukia sunki Golgota.

1940 m. vasarą kun. Lipniūnas, sakdamas atlaidų pamokslą Pumpėnuose, pranašiskai pasakė, kad Dievas išsirinko tris Pabaltijo šalis, kaip auką, kad subyrėtų komunizmas. Su kiekviena diena aukų skaičius vis didėjo; buvo kankinami ir žudomi net kunigai, pvz., Skaruliuose, Budavonėje ir kt.

Tremtiniai

Lietuvos genocido vykdytojų planai buvo dideli: turėjo likti tik Lietuvos žemė, o lietuviams buvo skirtas Sibiras. 1941 m. birželio 15-oji įėjo į Lietuvos istoriją, kaip skausmo ir gedulo diena, - buvo pradėtas vykdyti baisus planas - ištremti į tolimąjį Sibirą pačius tauriausius lietuvius. Užkalti gyvuliniuose vagonuose, jie važiavo į Sibirą, į mirtį. Badas, troškulys ir žiaurūs kareiviai lydėjo jų kelionę, o Sibire laukė katorgiškas darbas, badas ir dažna mirtis. Šiandien skaitome ilgai draustus tremtinių memuarus: 'Leiskit į Tėvynę', 'Ešalonų broliai' ect., ir stingsta kraujas, kai prieš akis iškyla tragiški likimai ir nežmoniškai sunkūs išbandymai. Kartu negali atsistebėti kankinių dvasios tvirtybe ir ištverme. Šitų kankinių buvo šimtai tūkstančių; daugelio kančia ir auka liks užrašyta tik pas Viešpatį. Aš savo akimis mačiau ir savo būtimi patyriau tik mažą dalelę Sibiro vargų, todėl bent galiu suprasti ir pergyventi kančią tų, kuriems buvo dešimteriopai sunkiau.

Partizanai

Dievas į kiekvieno žmogaus prigimtį įdiegė begalinį laisvės troškimą, todėl ne 'Amerikos balsas', kaip bando kai kurie teigti, išvarė lietuvius į miškus, bet troškimas apginti savo, artimųjų ir visos Lietuvos laisvę. Tūkstančiai mūsų jaunų vyrų su ginklu rankose išėjo ginti tėvų žemę. Iš vaikystės dienų iškyla skaudūs prisiminimai: kasdien girdimi susišaudymai, išniekinti partizanų kūnai gatvėse ir kasdien su baime laukiamas čekistų pasirodymas, kurį lydėdavo kratos arba trėmimai. Dešimtys tūkstančių vyrų pasirinko mirtį, bet ne vergovę. Ir lenkiame

prieš juos galvas, ir negalime suprasti tų, kurie pabijojo mirti, nuėjo lengviausiu kolaboravimo keliu ir šiandien net nemato reikalo daryti Dievo ir žuvusiųjų kankinių akivaizdoje atgailą. Šiandien bandome surinkti kankinių kaulus ir bent kryžių pastatyti, kurio jie laukė ir nesulaukė užkasti miškuose, šiukšlynuose ir įmesti į pamazgų duobes.

Raudonoji inkvizicija

Po Nepriklausomybės atgavimo dabartinė lietuvių karta turėjo galimybę nors per televiziją pamatyti KGB požemių kameras, kuriose atsidūrę tauriausi mūsų tautos sūnūs ir dukros pasijusdavo tarsi Dantės pragare, prie kurio durų reikia palikti bet kokią viltį. Naktiniai tardymai, kankinimai, laukimas mirties nuosprendžio, ilgi mėnesiai, kartais metai be vilties, girdint tik keiksmus ir metalinių durų žvangėjimą, - nesutelpa galvoje, kokį baisų išmėginimą teko patirti mūsų broliams ir seserims čia, Saugumo kaze-matuose. Šiose saugumo kamerose manęs nemušė, nevarstė adatų po nagais, tačiau po trijų mėnesių tardymo netikėtai aplanky-davo mintis, kad geriau būtų mirti, negu toliau čia gyventi.

Atgimimo aukos

Kankinių kraujas pasiekė net mūsų die-nas. Visą pasaulį sukrėtė sausio 13 dienos aukos Vilniuje ir žiaurios žudynės Medi-ninkuose. Po žudynių prie televizijos bokš-to, atrodo, visi turėjo išsibėgioti, kai prie Parlamento susirinkusiai miniai buvo pas- kelbta, jog atvažiuoja tankai. Sausio 13 ankstų rytą aš mačiau tą nežmoniškai sunkų laukimą, tačiau niekas nepabėgo. Mačiau apsaugos vyrų rankose suspaustas lazdas, metalinius strypus ir milžinišką minią, kuri pakaitomis arba meldėsi, arba skandavo 'Lietuva, Lietuva, Lietuva...' Žmonės mel-dėsi kaip galbūt gyvenime niekada nebu-vo meldęsi. Tada supratau, kad Lietuva tikrai bus laisva, nes kankinių kraujas su-

daigino šventą sėklą - žmones pasiryžusius mirti, bet nepasitraukti nuo savo tikslo.

LKB Kronikos metraštis

Išskirtinai noriu paminėti ilgą ir sunkų mūsų tautos laikotarpį nuo 1972 metų, kadangi apie jį ypatingai daug žinau. Vie-nuolika metų, ligi savo arešto 1983 metais, drauge su pasiaukojusiais bendradarbiais aš redagavau Lietuvos Bažnyčios Kroniką. Per mano rankas praėjo visa informacija apie Dievo tautos kančias, apie dorų lietu-vių persekiojimą tik už tai, kad jie mylėjo Dievą ir norėjo gyventi pagal savo sąžinę. Informacija buvo gaunama iš patikimiausių, o dažnai ir iš pirmųjų šaltinių. Perverskime vieną po kito Kronikos numerius ir sus-tokime bent prie kai kurių faktų:

Vyskupų J. Stepanavičiaus ir V. Slad-kevičiaus tremtis už pareigų atlikimą;

Kunigo Juozo Zdebskio areštas ir teis-mas už vaikų katekizaciją;

klierikų ir kunigų verbavimas dirbti KGB agentais;

Nijolės Sadūnaitės suėmimas ir skaudi bausmė už pogrindžio spaudą;

Kryžių kalno naikinimas, kad būtų užmirštos Lietuvių šventovės;

P. Plumpos, P. Petronio, V. Jaugelio ir kt. teismas ir katonga lageriuose;

moksleivių persekiojimas už tikėjimą ir prievartinis bedievinimas;

Algimato Šalčio heroiška laikysena teisme ir Sibire;

Angelės Ramanauskaitės teismas už vaikų tikybės mokymą;

Tragiška kunigų Br. Laurinavičiaus ir J. Zdebskio mirtis;

Kunigo Jono Matulionio persekiojimas ir įkalinimas...

Galėtume vardinti ir vardinti šias is-torijas; daugelis jų yra užfiksuotos lako-niškai - vienu kitu sakiniu. Už šių Kronikos sakinių dažnai slepiasi ne vieno žmogaus kančia, nes kentėjo ne tik persekiojamieji, bet ir jų šeimos, artimieji, parapijiečiai, visi

Algirdas Kurauskas

geros valios žmonės. Daugelį persekiojimo įvykių niekas neaprašė ir galbūt niekas nepapasakos, - jie liks žinomi tik kentėjusiems ir Dievui. Šitokią Lietuvą mačiau aš, tokią ją matė mano bendradarbiai, kurie toliau rinko ir leido Tautos ir Bažnyčios Kroniką.

Mes nebuvome vieni

Patys sunkiausi kančių metai buvo tada, kai lietuviai jautėsi paliktas vienas nuožmaus prieš rankose. Taip buvo su mūsų tremtiniais ir partizanais. Bet ir tada su kenčiančiais buvo visa tauta ir Bažnyčia. Ypatingai šią dvasinę paramą jutome, kai mūsų vargai pasidarė plačiai žinomi pasaulyje. Žemai lenkiu galvą prieš tuos, kurie mūsų kančios akivaizdoje paliudijo gražiausią krikščionišką meilę - meldėsi ir masinės komunikacijos priemonėmis platino žinias apie persekiojimą Lietuvoje. Didelę pagarbą noriu pareikšti Religinei Šalpai, jos vadovams ir rėmėjams. Jie savo laiku atliko Lietuvai

neįkainojamą paslaugą, be kurios Kronikos balsas būtų buvęs labai tylus.

Kančios akivaizdoje

Per visą okupacijos laikotarpį buvo manančių, kad reikia vengti viso to, už ką gali būti baudžiamas, reikia bręsti ir laukti laikų, kai bus galima laisvai dirbti. Kai 1967 m. žiemą atvykau į Kudirkos Nauj miestį ir pradėjau vaikus mokyti katekizmo, net geri parapijiečiai ragino šito nedaryti, nes visai neseniai jų vikaras buvo už vaikų mokymą nuteistas. Buvo manančių, kad jaunimą reikia saugoti nuo aktyvios veiklos, - tegu jie saugumo nevarginami ruošiasi gyvenimui... Tai buvo didelė klaida. Jaunimas, dalyvaudamas pogrindžio rekolekcijose, žygiuose į Šiluvą, stovėdamas drauge su kitais prie teismo durų, kur buvo teisiami sąžinės kaliniai, slapta skaitydami Kroniką, atvirai praktikuodami tikėjimą, perėjo tokią pilietinę ir religinę mokyklą, kurios laisvieji vakarai ir ateinančios kartos Lietuvoje galės

tik pavydėti. Jaunimas, atvirai susidurdamas su persekiojimų niekšingumu ir persekiojamųjų heroizmu, suprato, kad tikėjimas yra vertybė, jei žmonės dėl jo rizikuoja, yra tardomi, teisiami bet jo neišsižada.

Ačiū, Viešpatie, už kančia

Šiandien mes dėkojame Dievui už tai, kad dauguma mūsų tautiečių persekiojimą priėmė giliai krikščioniška dvasia. Važiuodami į Sibirą, kalėjimų kamerose, partizanų bunkeriuose jie meldėsi, giedojo, 'Marija, Marija'... Jie savo kančią jungė su Kristaus kančia. Persekiojamųjų dvasia ir auka gaivino Lietuvą, brandino ją naujam užgimimui. 1988 m. komunistų partija pagimdė Lietuvoje Sąjūdį, kurio svarbiausias tikslas - sustiprinti kompartiją ir imperiją. Į besikuriantį Sąjūdį veržėsi saugumiečiai ir komunistai, bet Lietuvoje jau buvo tiek subrendusi laisvės dvasia, išaugusi iš tremtinių, partizanų, sąžinės kalinių ir visų persekiojamųjų kančios, kad Sąjūdis ne tik kad nesustiprino imperijos, bet ją sugriovė kartu su kompartija. Sąjūdis nušlovė visus stabus, kuriuos milijonai žmonių dešimtmečiais buvo verčiami garbinti.

Mes esame laisvi

Prieš dvejus metus galėjome pasidžiaugti, kad kuriasi katalikiškos organizacijos, byra grandinės, dešimtmečiais kausčiusios Kunigų Seminariją, kad jau turime keletą katalikiškų leidinių, kad jau galime šiek tiek praverti mokyklos duris, o šiandien džiaugiamės visiškai atgauta laisve. Kokie mes išlikome po 50 okupacijos metų? Kai kuo galime pasidžiaugti. Drąsiai galiu tvirtinti, kad persekiojimo metai buvo Dievo dovana tiems, kurie nors ir kentėjo, bet pajėgė išlaikyti ištikimybę Dievui ir Tėvynei. Kančia jų meilę ir ištikimybę dar labiau užgrūdino. Kai stebėdavome atgimstančioje Lietuvoje mitingus, Parlamento rūmų gynimą tragiškais sausio dienomis, visur matėme tremtinius, politinius ir sąžinės

kalinius, pagrindžio darbuotojus; matėme jų vaikus. Deja, beveik nesimatė tų, kurie okupacijos metais nuėjo lengviausiu prisi-taikymo keliu. Katalikiškas ir tautiškas organizacijas kūrė ir į jas jungėsi visų primatė, kurie buvo gavę kančios krikštą.

Mūsų žaizdos

Okupacija paliko ir labai skaudžias žaizdas. Sunki ekonominė padėtis, - esame tūkstančiais siūlų surišti su buvusia sovietine imperija. Ši skaudulį didina tai, kad mūsų žmonės per okupaciją atrato rimtai dirbti ir įsigijo visuotinai išplitusias nesąžiningumo bei neteisingumo ydas. Šiuo metu yra pavojus, kad net gaunama Vakarų parama gali nepasiekti adresatų, o pakliūti į vertelgų rankas.

Per sovietinį laikotarpį Lietuvoje masiškai išplito alkoholizmas, o pastaruoju metu plinta ir narkomanija. Tačiau yra vilties, kad žmonės, pajutę laisvės skonį, atsigaus, ir alkoholizmo pavojus sumažės. Nerimą kelia spekuliantai - degtindariai, perpardavinėtojai, kurie Lietuvai daro didelę žalą.

Sužeisti, bet gyvi

Tikėjimo srityje nors esame sužeisti, bet išlikome gyvastingi. Tiesa, daugelio tikėjimas yra daugiau tradicinis, apeiginis, dažnai trūksta gelmės. Okupacijos metais Bažnyčia atliko milžinišką darbą, išsaugodama ne tik krikščionybę, bet ir lietuvišką dvasią. Prievartinė masinė ateizacija žmonių sielose paliko ne tiek bedievybę, kiek dvasinę tuštumą, kuri šiuo metu yra labai pavojinga. Lietuvos Katalikų Bažnyčia po ilgų persekiojimo metų yra nusilpusi: trūksta kunigų, pasauliečiai neišmokę būti atsakingi už Bažnyčios ateitį, daug kur reiškiasi konservatyvios nuotaikos, kurios gali tapti kliūtimi Bažnyčios augimui.

Sektos

Yra pavojus, jei nebus laiku susiorientuota, daugelį pozicijų gali užimti ne Kata-

likų Bažnyčia, o naujos religijos ir sektos. Sunku tikėti, kad Lietuvoje plačiai paplistų protestantizmas ar pravoslavija, tačiau jau dabar aiškiai matoma sektų ekspansija. Mūsų jaunimui buvo įkaltas negatyvus Katalikų Bažnyčios įvaizdis, o sektos ateina kaip kažkas naujo ir modernaus; juo labiau, kad jos sukuria bendruomenę, į kurią jaunas žmogus gali atsiremti ir nejausti vienišumo. Sektos energingai yra remiamos iš vakarų. Jeigu su mūsų tautiečių pagalba atsikūrė Vytauto Didžiojo Universitetas, tai dar nereiškia, kad jame vyraus krikščioniška dvasia. Sektantai yra pasiruošę kurti Lietuvoje savo misijas. Iliustracija galėtų būti menonitų pastangos Panevėžyje įkurti savo koledžą. Be to, vakarai sektas aprūpina modernia audio - video aparatūra, kurią sėkmingai naudoja apaštalavimui. Taigi, kai po ilgametės kovos Katalikų Bažnyčia daug ko stokoja, milijonierių remiamos sektos gali lengvai vykdyti ekspansiją ir keisti Lietuvos veidą. Nuostabą kelia, kad sąvoka 'pliuralizmas' daugelio sąmonėje nustelbia ne mažiau reikšmingą sąvoką, 'teisingumas', kuris reikalauja ypatingai padėti toms institucijoms, kurios okupacijos metais stovėjo ant barikadų.

Bažnyčios nedraugai

Katalikų Bažnyčia yra įsigijusi labai didelį autoritetą, todėl nenuostabu, kad jos atstovai visur yra kviečiami. Dėl šito Bažnyčios autoriteto kai kurie vakarykščiai komunistai, užuot darę atgailą, vaidina Bažnyčios draugus ir net bando vakaruose atstovauti Lietuvos Bažnyčiai. Jiems Bažnyčia yra tik priemonė gauti asmeninę ar partinę naudą. Tiesa, Bažnyčia nėra vieno neatstumia ir yra pasiryžusi sutikti visus, kaip tėvas sutinka ilgai klaidžiojusį vaiką: 'Puotaukime, linksminimės. Nes šis mano sūnus buvo miręs ir vėl atgijo, buvo pražuvęs ir vėl atsirado' (Lk 15). Tačiau Bažnyčia smerkia veidmainiškumą, kuris neišvengiamai atsiranda, jei nedaroma at-

gaila. Bažnyčia turi nemažai viešų ir slaptų nedraugų. Aš tuo akivaizdžiai įsitikinau Parlamente, kai šiais metais buvo svarstomas Švietimo įstatymo 15 straipsnis. Visos kairiosios frakcijos balsavo už tikybos pamokoms nepalankų statusą. Kol kas Lietuvoje sunkiai įgyvendinamas Bažnyčios restitucijos aktas, nes visose valdžios instancijose pilna žmonių, kurie slapta kamšioja pagalius į Bažnyčios ratus; kiti atvirai šaukia apie klerikalizmo pavojų, nors jo visiškai nėra, nes Bažnyčia nesiruošia užsiimti politine veikla. Nejaugi Bažnyčios noras tikinčių tėvų vaikus mokyti religijos yra klerikalizmas! Man atrodo, kad šiandieninę Lietuvos Katalikų Bažnyčią labiau galima kaltinti per mažu užsiangažavimu, sprendžiant visuomeninius ir socialinius klausimus.

Priešas Nr. 1

Mums Lietuvoje ypatingą nerimą kelia vakarų masinė kultūra, persunkta žiaurumu, seksu ir pataikavimu žemiesiems instinktams, kuri užlieja okupacijos nualintą Lietuvą. Omonininkai nužudė tik kelias dešimtis žmonių, o masinė kultūra - šis 'dvasinis omonizmas' žudo visą tautą ir kol kas niekur nesulaukia jokio pasipriešinimo. Apskritai, pradedant Sąjūdžiu ir baigiant oficialiomis valdžios instancijomis, labai maža dėmesio skiriama dvasiniam - doroviniam tautos prisikėlimui. Net Kultūros ir Švietimo Ministerijos sferose dorovinis auklėjimas sprendžiamas sovietinių metų metodais, t.y. rodo tik formalų dėmesį.

Vakarų pagalba

Mus labai džiugina, kad mūsų tautiečiai ir kitataučiai Lietuvos draugai vakaruose dvasiškai ir medžiagiškai remia atsikuriančią Lietuvą. Per Religinę šalpą gauname daug siuntų su drabužiais, medikamentais, knygomis, medicinine aparatūra; panašiai mus remia ir kitos organizacijos, pvz., Maltos ordinas. Tiesa, su šia pagalba mes kartais

turime problemų, tačiau pasitaikantieji šešėliai negali užstelbti didelės pagalbos Lietuvai, kurią mes gauname iš savo brolių. Tai kartu ir pamoka mums, kad mokytumėmės ne tik saugoti savo tradicijas, bet ir didžiadvasiškai padėti vieni kitiems.

Reikalinga talka

Dabar labiau mus džiugina, kad mūsų tautiečiai atvyksta talkinti Lietuvai. Nuo pat atgimimo pradžios labai sėkmingai Lietuvos jaunimo tarpe darbuojasi prof. dr. Arvydas Žygas. Tai tiesiog Dievo dovana Lietuvai. Kauno Seminarijoje ir kt. mokslo įstaigose gražiai talkina dr. Vytautas Kazlauskas. Mes labai dėkingi tautiečiams už paramą Vytauto Didžiojo Universitetui. Visi labai gerbia prof. Liuciją Baškauskaitę už jos pagalbą masinėse komunikacijos priemonėse tragiškiausiomis Lietuvai dienomis. Šių ir kitų gerųjų Lietuvos draugų pavyzdys mus jaudina, drąsina ir teikia vilties, kad, kurdami naują Lietuvą, mes greičiau peržengsime tuos barjerus, kurie atsirado okupacijos metais.

Nenorime liberalizmo

Mums kelia nerimą, kad kai kurie, atvykstantieji talkininkai Lietuvai, nori staiga viską pakeisti pagal vakarietišką modelį. Jiems Lietuva atrodo, kaip močiutės pasoginė skrynia, atsiduodanti naftalinu ir primenanti tik idilišką praeitį. Jie norėtų į tą skrynią prikrauti vakarietškų vertybių: džinsų, kramtomos gumos ir pan. Prisipažinsiu, kad kartais stebina nesugebėjimas ar nenoras įsigilinti į dabartinę Lietuvą ir lengvapėdiškas štam pavimas: Bažnyčia konservatyvi, niekas nežino Vatikano II nutarimų etc. Yra realus pavojus, kad šios rūšies talkininkai gali atlikti Lietuvai meškos pasitarnavimą; kuri, norėdama užmušti musę, užmušė šeiminką. Kai kurie talkininkai, kaip didžiausią vertybę, mums nori atnešti vakarietiškąjį liberalizmą, kurį mes laikome

šiandieninei Lietuvai ypač pragaištinga dovana.

Kas naujo Bažnyčioje? Tikybos dėstymas

Šiais metais buvo priimtas naujas Švietimo įstatymas, kuris sudaro gana normalias sąlygas religijos mokymui bendrojo lavinimo mokyklose. Tikybos pamokos yra įjungtos į pamokų tvarkaraštį ir jas lanko tikinčiųjų tėvų vaikai, o kitiems privalomos alternatyvinės pamokos; ateityje šia alternatyva turėtų būti etikos pamokos. Kur mokyklos vadovybė ir pedagogai rodo geranoriškumą, tikybos pamokos vyksta normaliai, tačiau dar daugeliui mokytojų šio geranoriškumo trūksta, nes ne visi mokytojai sugeba žengti su laiko dvasia ir į religiją dar žiūri pro marksistinius akinus.

Tikybos mokytojų klausimą sprendžiamė, organizuodami trumpesnius ar ilgesnius kursus norintiems pasirinkti šią profesiją. Kandidatų ieškome visų pirma tarp dirbančiųjų pedagogų. Po trumpesnių kursų mokytojai gauna teisę dėstyti tikybą pradinėse klasėse ir toliau lanko ketverių metų teologijos kursus, organizuojamus prie Teologijos fakulteto Kauno Kunigų Seminarijoje.

Tikybos pamokomis rūpinasi Tarpdiecizinė Katechetinė komisija, kuri kiekviename vyskupijoje turi savo skyrius su metodiniais kabinetais. Dar šiais metais tikimės gauti vertingos paramos iš JAV vyskupų konferencijos.

Parapijinės tarybos

Sovietiniais metais Lietuvos parapijose veikė pagal Religijų reikalų tarybos schemą sukurti parapijų komitetai, į kuriuos negalėjo įeiti nei klebonas, nei bažnyčios darbininkai. Šiuo metu Lietuvos vyskupų konferencija jau paruošė reformos projektą: bus panaikinti ligi šiolei egzistavę komitetai ir pagal bažnytinės teisės reikalavimus įkurtos parapijinės tarybos. Jos turėtų tapti geromis talkininkėmis, kad parapija iš tikrųjų taptų

Algirdas Kurauskas

organizuota šeima, kurioje visiems būtų miela gyventi.

Caritas

Prieš porą metų Lietuvoje įsikūręs katalikių moterų *Caritas* šiais metais persiformavo į *Lietuvos Caritas* federaciją ir buvo priimtas į *Caritas Internationalis*. Šiuo metu *Caritas* veikia visose vyskupi-jose ir apima daugumą parapijų. *Caritas* neveikia tik lenkiškose parapijose. Cha-rakteringa, kad okupacijos metais lenkiškos parapijos irgi rodė didelį pasyvumą. Pa-vyzdžiui, veltui LKB Kronikoje ieškotume informacijos apie tikinčiųjų persekiojimą minėtose parapijose. *Lietuvos Caritas* sunkiai susidoroja su gaunamomis vakarų siuntomis ir dažnai vietoje padėkos iš žmonių susilaukia tik nepagrįstų priekaištų. Atsiranda ir tokių, kurie atvirai šmeižia *Caritas* darbuotojus, kad jie gaunamas gėrybes naudoja asmeninei naudai. Ne-paisant sunkumų, *Caritas* auga ir tikrai gražiai tarnauja Lietuvai.

Leidyba

Viena iš didžiausių problemų - tai didelės sunkenybės leisti katalikiškus laikraščius, žurnalus ir knygas. Per dvejus metus įsitikinome, kol neturėsime savo katalikiškos spaustuvės, tol reikalai nepajudės iš mirties taško. 'Kirche in Not' yra pažadėjusi padovanoti spaustuvę, kai tik turėsime tinkamas patalpas. Pusantrų metų bergždžiai dėjome pastangas gauti patalpas, kadangi visose valdžios instancijose yra daug vadinamųjų nomenklatūrininkų, kurie meistriškai moka vilkinti Bažnyčios resti-tucijos akto įgyvendinimą. Šiuo metu esame gavę žemės sklypą ir, paruošę projektą, pradėsime statybą, kuri gali kainuoti apie 200.000 dolerių.

Kunigų Seminarijos

Šiuo metu Lietuvoje veikia dvi Kunigų seminarijos ir kasmet priima didelį kandi-datų būrį. Šiais metais į Kauno Seminariją įstojo 48, o į Telšių - 26. Rugpjūčio 19

"BŪKIME TIESOS LIUDYTOJAI IR TAIKOS NEŠĖJAI"-----

CHIARA LUBICH

"Kiekvienas, kuris yra iš tiesos,
klauso mano balso" (Jn 18, 37).

Ketvirtoje Evangelijoje minimi žodžiai, kuriais Jėzus užbaigė pasikalbėjimą su Pilotu, kai jis buvo pas jį atvestas teisti (Jn 18, 33-38).

Geriau galėsime suprasti šiuos jo žodžius kartu su ankstyvesnių sakiniu, kurie visi sudaro vientisą mintį. Atsakydamas Pilotui, kuris gyvenime mėgo kompromisus, Jėzus parodė save kaip tokį, kuris atėjo į pasaulį liudyti tiesą. Virš visko Jėzui tiesa yra žodyje, kurį jis gavo iš Tėvo. Tai žodis, kurį Tėvas siuntė į pasaulį per Jėzų, norėdamas mums parodyti tikrąją mūsų egzistencijos prasmę ir gyvenimo pilnybę, kuriai mes ir esame sutverti.

Todėl, pristatydamas save kaip tiesos liuditoją, Jėzus nori pasakyti, jog jis perduoda mums Tėvo žodyje tikrąją tiesą, save patį vadindamas tiesa.

Dabar mes galime suprasti čia mąstomų žodžių turtingumą ir gilybę. Bet užtai mes patys turime laikytis tiesos, kad galėtumėm

---

d. išlydėjome studijoms į Romą 14 klierikų ir tris kunigus; tikimės netolimoje ateityje turėti daug brandžių teologų. Ateinančiais metais žadame atsiimti pagrindinius Kauno Kunigų Seminarijos rūmus, nes dabartiniuose jau nesutilpsime.

Mūsų ateitis

Ateityje mes daug kuo supanašėsime su kitomis vakarų šalimis, tačiau esu giliai įsitikinęs, kad mes liksime dvasinės atgaivos židiniu, spinduliuojančiu tą dvasinę patirtį, kurią gavome per sunkius persekiojimo metus.

suprasti Jėzų, kuris yra pati tiesa. Kitais žodžiais tariant, mes turime būti harmonijoje su tiesa ir tos pačios prigimties kaip tiesa, kuri yra tikrasis gėris. O tasai gėris gyvena mumyse, kai mes atsiveriame tiesai, jos siekiame ir ją mylime, esame pasiruošę ją priimti ir vykdyti, net jei reikėtų atsisakyti savo patogumo ir naudos. Jei mes būsime taip pasiryžę ir uolūs, be abejo, patirsime naują meilę Jėzui ir troškimą visuomet būti su juo.

Tada visas mūsų gyvenimas savaime bus nukreiptas į jį. Mes turėsime visą dėmesį tik jam, neklausydami kitų, kurie gal bus disharmonijoje su juo. Tada patyrimu pažinsime, kad Jėzus yra tiesa, kad jis yra gyvenimo pilnybė ir atsakymas į mūsų sunkiausias problemas, į mūsų giliausius širdies troškimus.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius? Mes galėsime tikrai Jėzų suprasti, jei būsime jam ištikimi, turėsime gerą valią ir būsime atviri tikrajam gėriui. Iš tikrųjų tie žodžiai saugo mus nuo rimto pavojaus daryti kompromisus, tai yra nuo noro leisti į derybas ir atvirai nesipriešinant pasaulietiskai galvosenai, kuri prieštarauja Jėzaus Evangelijai.

Niekas labiau negali trukdyti mums suprasti Jėzų kaip toks galvojimas, kuris yra radikaliai priešingas jo Evangelijai. Tad stenkimės vykdyti Jėzaus žodžius taip, kaip jie mus moko, nemenkindami ir nekeisdami jų reikšmės ir netaikydami jų savo patogumui. Tik taip darydami, mes galėsime suprasti ir džiaugtis jų dievišku grožiu ir tiesa. Tik tuo būdu mes galėsime patirti jų nuostabų veikimą mumyse ir aplink mus.

Stenkimės konkrečiai ir su uoliu pasiryžimu praktikuoti ir tuos žodžius: "Palaiminti taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais" (Mt 5, 9). Tad pasiryškime visur nešti taiką.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

KĄ GALVOTI IR DARYTI ŽLUNGANT KOMUNIZMUI (II)

P. DAUGINTIS, SJ

Pirmoje šio rašinio dalyje, lapkričio mėn. „Laiškų lietuviams“ numeryje, rašėme, ką popiežius Jonas Paulius II savo enciklikoje „Centesimus Annus“, minėdamas enciklikos „Rerum Novarum“ šimto metų sukaktį, sako apie socializmą ir komunistinę santvarką. Komunizmas laiko žmogų tik socialinio organizmo molekule, kolektyvo dalele, neigia Dievą ir žmogaus orumą. Ši santvarka atima iš žmonių privatinę nuosavybę, padaro juos savanaudiškų valdančiųjų vergais. Tad kokia turėtų būti gera ekonominė, socialinė santvarka? Gal kapitalistinė?

Atsakydamas į šiuos klausimus, popiežius savo enciklikoje platokai rašo apie teisingą privačios nuosavybės sampratą. Kūrėjas Dievas sutvėrė žemę ir žmogų, davė žmogui apvaldyti žemę ir naudotis jos vaisiais. Ją Dievas davė visai žmonių giminei, neišskirdamas nė vieno žmogaus, nė vieno neprivilegiuodamas. Žemė ir jos gėrybės turi universalią, visuotinę paskirtį.

Tačiau toji Dievo žmogui duota dovana — žemė pati daug vaisių jam neduoda, reikia paties žmogaus pastangų, darbo. Naudodamasis savo protu, laisva valia ir kūno jėgomis, žmogus ją padaro našią, sau tinkamą ir naudingą. Tai čia ir yra privačios nuosavybės pradžia ir teisė. Aišku, jis turi jausti atsakomybę nekliudyti kitiems turėti savo šios Dievo dovanos dalį. Be to, turi bendradarbiauti su kitais, kad geriau galėtų apvaldyti žemę ir gauti daugiau vaisių.

Šalia privačios nuosavybės vėliau atsirado kapitalo, tos įvairių gamybos priemonių sumos, nuosavybė. Mūsų laikais yra ne mažiau svarbios kitos nuosavybės formos: turėjimas technikos priemonių, sugebėjimas jomis naudotis ir pan. Tie sugebėjimai yra labai svarbūs. Mat žmonės drauge dirba tam pa-

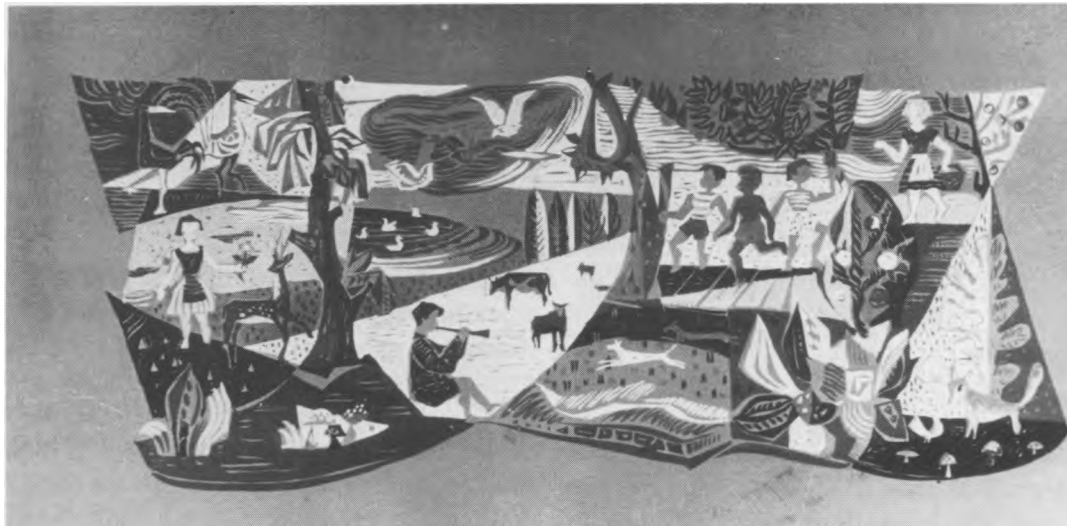
čiam tikslui. Reikia tokio, kuris sugebėtų jiems vadovauti. Tai yra ypač svarbu šiais moderniais laikais, kai gamyba darosi labai sudėtinga. Reikia vadovo, kuris sugebėtų, pajėgtų, būtų atsakingas, reikalui esant, imtųsi net rizikos, visus gamybos veiksmus ir priemones jungtų našiai produkcijai. Tai biznieriai, įmonininkai, prekybininkai, komersantai.

Tad gal kapitalistinė santvarka?

Popiežius rašo: „Grįžkime prie pirminio klausimo: ar po komunizmo aiškos nesėkmės galima sakyti, kad kapitalizmas yra triumfuojanti, pergalę laimėjusi socialinė santvarka? Ar kapitalizmas galėtų būti siektinas tikslas tų kraštų, kurie dabar stengiasi atstatyti savo ekonomiką ir bendruomenę? Ar kapitalizmas yra modelis, pateiktinas Trečiojo pasaulio šalims, ieškančioms kelio į tikrą ekonomikę ir civilinę pažangą?

Atsakymas, žinoma, yra keblus, sudėtingas. Jei kapitalizmas suprantamas kaip ekonominė sistema, pripažįstanti pagrindinę, pozityvią vertę asmeniško biznio ir privačios nuosavybės bei iš jų kylančios atsakomybės už gamybos priemonių naudojimą ir laisvą savo kūrybos iniciatyvą, — tai atsakymas, be abejo, teigiamas. Tačiau jei kapitalizmas suprantamas kaip santvarka, kurioje laisvė ekonominėje srityje nėra nustatoma aiškiais teisiniais nuostatais, įjungiančiais ją kaip laisvės dalį į pilnutinę laisvą tarnybą žmogui, kuri iš esmės yra etinio ir religinio pobūdžio, — tai atsakymas yra tikrai neigiamas” (Nr. 42).

„Marksistinis klausimo sprendimas sužlugo. Tačiau dirbančiųjų nustūmimas į bendrijos pakraščius ir išnaudojimas (prieš kurį kovojo komunizmas) tebėra stipriai paplitęs

Algirdas Kurauskas

tiek neturtingųjų sluoksniuose, tiek ypač Trečiajame pasaulyje. Taip pat ir dirbančiųjų susvetimėjimas savo darbui net ekonomiškai pažengusiuose kraštuose. Sunkus ir didelis tebėra didžiosios žmonių daugumos materialinis ir dvasinis skurdas, neturtas...

Žinoma, komunistinės sistemos sužlugimas daugelyje kraštų pašalino kliūtį — negalėjimą spręsti problemų tinkamu ir tikrovišku būdu. Bet to negana. Iš tikrųjų kyla net rizika, kad gali išplisti radikali kapitalistinė ideologija ir laikysena. Ji net atsisako spręsti tas problemas. Mat ji iš anksto teigia, kad bet koks mėginimas jas spręsti yra pasmerktas sužlugti! Jų sprendimą ji aklai patiki laisvos rinkos jėgų išsivystymui.

Juk yra faktas, kad daug žmonių, gal dabar net dauguma, neturi priemonių, kurios juos įgalintų dabartinėje gamybos sistemoje užimti žmogaus vertą ir aktyvią vietą. O joje žmogaus darbas tikrai yra centrinis... Jis neturi galimybės pasiekti pagrindinio išsimokslinimo, kuris jam leistų išreikšti savo pajėgumą ir kūrybinį sugebėjimą. Į tai kelio jiems nėra. Tai daugelis jų pasilieka nustumti į ekonominės visuomenės pakraštį, jeigu ir nebūtų jos išnaudojami. Daug kitų žmonių gyvena vargdami vien dėl pragyvenimo minimumo”.

Taigi tokios yra sąlygos, kuriose tebeviešpatauja ankstyvojo kapitalizmo įstatymai, nė kiek neatsiliekančios nuo tamsiausių pirmojo industrializacijos metų tarpsnio. Kitas atvejis: daug kur žemė priklauso ne ją dirbantiesiems, bet jos savininkams. Taip jie tų kraštų ekonomijoje yra laikomi beveik vergais.

Tokiais atvejais, kaip ir enciklikos “Rerum Novarum” laikais, galima ir dabar kalbėti apie nežmonišką dirbančiųjų išnaudojimą. Nežiūrint didelių pasikeitimų labiau pažengusiose visuomenėse, kapitalizmo žmogiškieji trūkumai ir iš jų kylantis “daiktų viešpatavimas” liaudies žmonėms tebėra toli gražu nepranykęs. Neturtingiesiems prie materialinių gėrybių neturėjimo dar prisideda neturėjimas išsimokslinimo ir praktikos. O tai nepreleidžia jų ištrūkti iš žeminamčios prispaustųjų padėties. Ir gaila, kad ne vien Trečiojo pasaulio žmonių dauguma gyvena tokiomis sąlygomis.

Kas yra modelis?

Popiežius enciklikoje rašo, kad Bažnyčia neturi modelio, kurį galėtų pateikti. Realūs ir tikrai efektyvūs modeliai gali tik iškilti sudėtingose istorinėse situacijose, kaip kokie pastovai ar pastato griaučiai atsakingų visų tų

pastangų dėka, kurie juos kuria, susidurdami su konkrečiomis problemomis, jų ekonominiiais, socialiniais ir kultūriniais aspektais bei jų tarpusavio sąveika. Tačiau tokiam uždaviniui Bažnyčia pateikia savo socialinį mokymą kaip idealią ir neatmestinę orientaciją (Nr. 43). Popiežius trumpai nurodo, kaip pamatus ar gaires, nemaža tokių tiesų, nuostatų ir patirčių. Paminėsime keletą.

“Būtinai pripažintina pozityvi laisvos rinkos ir firmos vertė, jei jos tinkamai rikiuojamos į bendrąjį gėrį”. Galima kalbėti apie kovą prieš ekonominę sistemą, jeigu ji suvokiama, kaip būdas išlaikyti absoliučią kapitalo viršenybę, gamybos priemonių ir žemės nuosavybę ir kaip priešingybė asmeniško pobūdžio žmogaus laisvam darbui. Kovoje prieš tokią santvarką siūloma, kaip alternatyva, kitokia sistema, tampanti valstybės kapitalizmu (Staatkapitalismus). Kaip labiau tinkama, pateikiama laisvo darbo, laisvos rinkos ir visų dalyvavimo sistema.

Tokia bendruomeninė sistema nėra nukreipta prieš laisvos konkurencijos rinką. Tačiau reikia, kad tokia rinką būtų tinkamai visuomenės ir valstybės kontroliuojama. Taip būtų garantuojama pagrindinių visuomenės būtinųjų reikalų patenkinimas.

Bažnyčia pripažįsta teisėtą pelno vaidmenį kaip gero firmos funkcionavimo rodyklę. Iš tikrųjų bet kurios biznio firmos uždavinys paprastai yra ne vien gauti pelno. Jau iš savo prigimties firma yra bendrija asmenų, siekiančių vienu ar kitu būdu patenkinti savo pagrindinius reikalus, tarnaudami visai bendruomenei. Be pelno siekimo yra ir kitų žmogiškų bei moralinių faktorių (plg. Nr 35).

Žmogus savęs ir savo šeimos aprūpinimui dirba drauge su kitais. Kartu dirbdamas, savaime jis įsipareigoja ne tik sau, bet ir kitų labui: savo šeimos, darbo grupės, bendruomenės ir pagaliau visos tautos bei žmonių. Be to, jis bendradarbiauja su kitų tarnautojų darbais, taip pat su medžiagų gamintojais ir pristatytojais. Tokiu būdu bendrauja vis platesnėje solidarumo grandinėje. Taip susi-

darą ir solidarumo sąmonę, ir pareigą bei šūkis: *vienas už visus, visi už vieną!* Vadovaujantis solidarumo dvasia ir solidarumo principu, yra galima tikrai gera solidaristinė ekonominė ir socialinė santvarka.

Kaip jau anksčiau minėta, žmogus savo darbu padaro šios žemės daiktus, kaip darbo objektus ir priemones, savais. Jo darbas ir veikla yra privačios nuosavybės pagrindas. Tačiau privati nuosavybė, kaip gamybos priemonė, turi būti solidari su kitais žmonėmis. Ji turi socialinių pareigų, ir žemiškosios gėrybės niekada nepraranda savo visuotinės paskirties. Ji tampa nepateisinama, jeigu nenaudojama ar neleidžia kitiems dirbti, ar panaudojama palaužti darbininkų solidarumą bei vykdyti spekuliaciją. Tai nuosavybės piktnaudžiavimas Dievo ir žmogaus akyse (plg. Nr. 43).

Asmuo gali visiškai realizuotis, save atbaigti tik laisvai pasiaukodamas kitiems (mat žmogus turi socialinę prigimtį). Panašiai ir nuosavybė morališkai save pateisina kūrinyje tik būdama savu būdu ir laiku patogi priemonė kitų žmonių darbui ir jų žmogiškam augimui. Juk ji Kūrėjo yra visiems sutverta ir padovanota.

Žmogus, turėdamas pareigą užsidirbti duoną, turi ir teisę dirbti bei turėti užsiėmimą. Todėl bendruomenė, kurioje ši teisė sistematiškai ignoruojama ar kurios ekonominė politika neįgalina darbininko pasiekti patenkinamą pragyvenimui užsiėmimo lygį, negali būti morališkai pateisinama. Ji tai pat nepasieks socialinės taikos. Tai jau nurodė pop. Leonas XIII savo enciklikoje “*Rerum Novarum*” (Nr. 83).

Taip pat pripažintinas darbininkų pastangų teisėtumas, siekiant visiško savo asmens orumo, respectavimo bei aktyvaus dalyvavimo platesnėje industrinių firmų gyvenimo srityse. Taip jie, bendradarbiaudami su kitais ir jų vadovaujami, galėtų tam tikra prasme “dirbti sau patiems”, naudodami savo protą ir laisvą iniciatyvą. Juk firma negali būti laikoma vien “kapitalo draugija ir ben-

drove". Ji yra asmenų bendrija. Žmonės joje dalyvauja įvairiais būdais, pvz., pateikdami firmos veikimui reikalingo kapitalo, ar patys savo darbu jame dalyvaudami. Tiems tikslams pasiekti reikia plataus jungtinio darbininkų sąjūdžio, siekiančio dirbančiųjų asmens išlaisvinimo ir pilnutinio išsivystimo.

Kas jau daroma?

Galima paklausti, kiek jau bandoma įvykdyti Jono Pauliaus II ir ankstyvesniųjų popiežių socialinių enciklikų skelbiamas tiesas, žmogaus pagrindines teises, darbininkų reikalavimus aktyviai dalyvauti firmų bei ekonominiame šalies gyvenime. Tuos kilnius siekimus daugelis šalių įsirašė į savo konstitucijas, daugelis partijų ir sąjūdžių į savo veiklos programas. Daug kur reikalai gerokai pagerėjo, bet niekur stipriau nepakeitė esamos socialinės ekonominės santvarkos. Tačiau vienur kitur jau siekiama tai padaryti. Bandoma, kaip dabartinis popiežius savo enciklikoje minėjo, kapitalistinės santvarkos formas pakeisti alternatyviomis, kitomis formomis.

Sakykim, Vak. Vokietijoje jau tuoj po II pasaulinio karo įstatymo keliu prie visų firmų įvestos įmonių tarybos su gana plačiomis teisėmis. Po penkerių metų "Bendravaldystės įstatymu" (Mitbestimmungsrecht) visų didžiųjų firmų (su 10.000 samdinių) aukštąjį vadovybės organą (Aufsichtsrat) turi sudaryti pusė darbdavių ir pusė darbininkų atstovų. Nuo 1977 metų tai privalo daryti ir firmos su 2000 tarnautojų. Be to, prie Ekonomikos ("Wirtschafts") ministerijos įkurta Laisvosios rinkos konkurencijos komisija. Jos nariai stebi visas didesnes firmas, priima suinteresuotų asmenų ar firmų pagrįstus nusiskundimus ir kasmet Ministerijai pateikia platų pranešimą. Nusikaltusieji nelojalia konkurencija administraciniu ar teismo keliu skaudžiai baudžiami. Vokiečiai jau savo socialinę ekonominę santvarką pradeda vadinti Socialia rinkos ekonomija.

Savotišką darbininkų dalyvavimą firmų pelne ir jų priaugančioje nuosavybėje Brazilijoje įvedė karinė valdžia 1970 m. Pagal pelno siekiančioms įmonėms privalomą "Socialinės integracijos" programą visos moka tam tikrą įnašą į šios programos specialų fondą. Tačiau taip susidariusias pinigų sumas darbininkai ir tarnautojai tegali išsiimti tik labai specialiais atvejais. Bet asmuo kasmet nuo tos pinigų sumos gauna atitinkamus nuošimčius. Pinigai skolinami įvairioms įmonėms, jų praplėtimui ar naujų įkūrimui.

Kas dar darytina?

Popiežius savo enciklikoje "Centesimus Annus" skyriuje "Valstybė ir kultūra" rašo, ko valstybė neturėtų daryti ekonominiame ir kitokiame kultūriniame bei socialiniame gyvenime: daug nesikišti į ūkinį procesą, neužimti aprūpintojos vaidmens, išstumdama mažųjų bendrovių veiklą. O ką turėtų daryti? Stengtis sudaryti taikią, saugią viešąją tvarką, palaikyti pastovią pinigų ir finansų vertę ir pan. Paskutiniame skyriuje "Žmogus yra kelias" jis skatina visus atsakinguosius asmenis ekonominius, socialinius, politinius ir kultūrinius dalykus kreipti į žmogų, į tikruosius jo siekius, teises ir t.t.

Jis norėtų ir skatina, kad K. Bažnyčios socialinis mokymas būtų labiau pažįstamas ir vykdomas. Juo labiau tose šalyse, kuriose, komunizmui sužlugus, trūksta aiškos krypties atstatymo procese. O Vakarų kraštai, vienusiškai vertindami komunizmo sugriuvimą kaip savosios ekonominės sistemos (kapitalizmo) pergalę, eina rizikos keliu, nedarydami būtinų savosios santvarkos pataisymų. O Trečiojo pasaulio šalys išgyvena vis didesnę savojo neišsivystymo tragediją, kuri su kiekviena diena darosi vis skaudesnė (Nr. 56).

Įsidėmėtinas Leono XIII, nurodžiusio tuometinio darbininkų klausimo išsprendimo galimybes, stiprus pareiškimas: "Kiekvienas tuoj ir betarpiškai teatlieka savo dalį visomis jėgomis, kad blogis, kuris jau dabar didelis,

nepasidarytų nepagydomas” (“Rerum Novarum”, Nr. 113). Bažnyčiai niekas neprimės jos bendradarbiavimo trūkumo.

Tačiau dauguma žmonių nesiryžo atlikti tos savo dalies. Todėl po 25 metų Rusiją užvaldo bolševikinis komunizmas, paskui per 75 metus visą Sov. Sąjungą ir jos įtakos sferoje įtrauktas valstybes bei kraštus valdė nežmoniškas žiaurusis komunizmas.

“Evangelijos socialinis mokymas ir iššūkis neturi būti laikomas vien teorija, bet pirmiausia pagrindu ir motyvu veiklai. Visi žino, kaip pirmą kartą Bažnyčia pagal jį gyveno, kaip su savo turtu dėl artimo meilės elgėsi, kaip per šimtmečius gailestingi tikintieji ir jų draugijos bei vienuolynai padėdavo vargšams, išlaikydavo jiems ligonines, kaip visais rūpinavosi. Jie išvelgdavo neturtingajame patį Jėzų Kristų, turėdavo galvoje Kristaus didįjį meilės įsakymą ir jo labai įsakmius išpėjimus turtingiesiems. Ir dabar Bažnyčia savo pirmenybe pasirinko neturtinguosius.

Tokia meilė ir gailestingumo darbai teikia Bažnyčios socialinei doktrinai daugiau tikėtinumo negu vidinė jos argumentų logika. Juk meilė artimui konkrečiai reiškiasi teisingumo raginimu bei vykdymu. Ir čia klausimas eina ne tik apie tai, kad duoti tik tai, kas atlieka. Juk neturtas daugelyje kraštų didelis. Juk ir Vakarų valstybėse skursta didžiulės masės (bedarbiai, seneliai, ligoniai, konsumerizmo aukos, tik sezono metu dirbantieji, pabėgėliai, kurių yra apie 14 milijonų, daugiausia komunistinio režimo ir jo sukeltų partizaninių karų aukos).

Besivystančiuose kraštuose ištisos tautos yra nustumtos šalin, atskirtos nuo ekonominio ir žmogiškojo išsivystymo. Ten kyla didelės krizės ir baisios tragedijos: badas, užkrečiamos ligos, AIDS, tarpusavio ar baltųjų skerdynės. Neužtenka joms duoti materialinių gėrybių, kurių mūsų technologija ir ekonominė pažanga gali pagaminti. Labiausiai reikia sąmoningo nusiteikimo jiems padėti, nesibaiminančios aukos, o kartais ir rizikos. Reikia pakeisti gyvenimo stilių, gamybos ir sunaudojimo modelius, įsigyvenusias valdančių jėgų struktūras, kurios dabar valdo bendruomenes, įvairių institucijų veiklos pakeipimo į bendrąją gerovę, tiek savo krašto, tiek visos pasaulio žmonijos.

Juk dabar vyksta vadinamoji stipri globalizacija, t.y. visų kraštų ekonomikos susijungimas su viso globo, viso žemės rutulio šalių ekonominiu gyvenimu. Ta auganti ekonomikos internacionalizacija turėtų atitinkamų tarptautinių agentūrų būti peržiūrima ir krepiama į bendrąją žmonijos gerovę” (plg. Nr. 58).

Baigiame popiežiaus žodžiais: “Iš tikrųjų yra reikalingas atvirumas dialogui, įsipareigojimas ir vispusiškas bendradarbiavimas tikinčiųjų ir visų geros valios žmonių; tuo labiau asmenų ir grupių, turinčių ypatingą atsakomybę politiniame, ekonominiame ir socialiniame gyvenime, tiek savo krašto, tiek tarptautinėje plotmėje” (Nr. 60, 61). Ir mes visi, gyvenantieji daugiau ar mažiau demokratiniuose kraštuose, galime ir turime prie to prisidėti.

• Už veikalą “Ateitininkai komunistų ir nacių kankiniai” Ateitininkų federacija paskyrė 2.000 dol. premiją, kurios pusė eis leidėjui, o antra pusė - knygos redaktoriams. Redaktoriai: a.a. L. Kerulis, P. Narutis ir J. Prunskis. Jie irgi savo dalį paskyrė knygos išleidimui. Leidėjas: Krikščionis Gyvenime, vadovaujamas prel. Vytauto Balčiūno. Premijos mecenatas prel. Juozas Prunskis. Knyga jau sulaužyta ir atiduodama spaudai. Leidinį peržiūrėjo Česl. Grincevičius.

• JAV vyskupų suvažiavimas Vašingtone lapr. 11-14 d. svarstė privalomų švenčių klausimą, palikdami jų visas šešias, tik įvesdami lengvatų, kai jos būna šeštadieniais ir pirmadieniais; nutarė įvesti mišiolėlį su prienamesniais skaitymais vaikams, įvedė kai kuriuos pakeitimus parapijų tarybų sudarymui bei parūpino kai kuriuos naujus bažnytinių įstatymų paaiškinimus.

SEPTYNERI VARTAI LIETUVOS BAŽNYČIOS ATEITYJE

A. SAULAITIS, SJ

Prievarta atskirta nuo pasaulinės Bažnyčios, Lietuva iš sovietinėje įtakoje gyvenančių šalių beveik paskutinė laisvėja. Pačioje Lietuvoje Katalikų Bažnyčia laisvai veikia jau daugiau kaip porą metų ir palaipsniui susiduria su visuotine Bažnyčia, per 50 metų labai pakitusia. Kadangi Lietuva brangi ir artima, norėtusi manyti, kad jos vystymasis skiriasi nuo kitų tautų bei valstybių. Tačiau skaityba ir patirtis kitose Rytų Europos šalyse liudija, kad Bažnyčios, kultūros, visuomeninio gyvenimo, švietimo ir kitų sričių vystymasis labai panašus, laikydamasis beveik neišvengiamos bendros eigos.

Nereikia būti istoriku ar psichologu norint žinoti, kad Bažnyčia, kaip ir kalinamieji ar įkaitai, nejučiomis pasisavina save supančio prispaudėjo bruožus. Juk visuotinė (graikiškai - katalikiškoji) Bažnyčia pasisavino pirmųjų amžių didžiausios priešininkės vardą ir dabar vadinasi Romos Katalikų Bažnyčia. Šiai minčiai apie galimą Lietuvos - išeivijos tikinčiųjų bendravimą galiotų dvi pilipusios sąlygos. Pirma, pasaulį pasiekė dešimt "Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos" tomų, neminint visų kitų žinių ir dokumentų, o Lietuvos katalikams ir krikščionims teko labai mažai apie išeivijos religinį gyvenimą sužinoti. Antra, sovietai dešimtmečiais skelbė, kad "Vakarai supuvę", ir nenuostabu, kad tokia nuotaika nėra svetima Lietuvoje. Šių eilučių autorių sukrėtė vieną savaitę sutapimas, kad sovietuos KGB viršininkas ir aukštas Lietuvos Katalikų Bažnyčios pareigūnas beveik tais pačiais žodžiais išsireiškė apie Vakarus.

Kaip išeivijos lietuviai krikščionys ir katalikai gali su Lietuva dalytis tikėjimu, religine patirtimi, Bažnyčios rūpesčiais taip,

kad ir tautos šakelė, ir tautos kamienas praturtėtų? Kaip broliškai, seseriškai bendrauti dvasiniu gyvenimu ir kasdiene tikėjimo praktika? Kaip medžiaginę paramą - knygos, spauda, menas, vaizdajuostės, instrumentai... - įprasminti ir asmeniškai bendruomeniniu liudijimu?

Atrodo, kad būtų septyneri vartai arba septynios sritys, kuriose išeivijos patirtis Lietuvos Bažnyčiai galėtų būti naudingi šiuo pradiniu metu, kol Lietuva pati išvystys bažnytinius ryšius, pažinčių, šaltinių tinklą ir turės sąlygų plačiau pasaulinių kalbų geriau išmokti. Pro tuos pačius vartus Lietuvos tikinčiųjų ir tikinčiųjų bendruomenių išgyvenimai išeitų į pasaulį tikėjimo lobyną. Lietuvos Bažnyčios ateitį nuspręs pati Lietuva, religinė vadovybė ir žmonės, kiek iš vis moderniajame pasaulyje tokios bendruomenės veiksmas galėtų ateitį paveikti. Išeivija, regis, tegali prie tų neseniai praverėtų ar prakirstų vartų budėti.

Keliaudamas į nepažįstamą šalį, turistas paskaito kelionių vadovus, pasikalba su ten buvusiais, susipažįsta su kalba, papročiais, kultūros apraiškomis, bendra tvarka. Panašiai ir su Lietuvos Bažnyčia, žengiančia į savo ateitį 50 metų vėliau negu visuotinioji, išgyvenusi Vatikano II-ojo permainas, pasaulinės kultūros sroves, nuo kurių Lietuva buvo atskirta. Ne išeivijai Lietuvos Bažnyčią mokyti, o tik - dalintis, liudyti, mokyti. Ne Lietuvos katalikams pasaulyje gyvenančius pervertinti ar peikti, o tik - dalintis, liudyti ir mokyti.

Šie septyneri vartai į Lietuvos Bažnyčios ateitį būtų: 1) pasaulinės religinės permainos, 2) sąžinės laisvė, 3) švietimas, 4) tikėjimo patirtis, 5) bendruomeninis gyvenimas, 6) sielovada, 7) jaunųjų kartų vertybės.

Algirdas Kurauskas

Pasaulinė kultūra ir Vatikanas II

Kai kultūrinės ir civilizacinės durys tarp Lietuvos ir pasaulio atvirai atsivers, Lietuva galės anksčiau už JAV patirti pasaulines sroves, kurios dažniausiai iš Vakarų Europos trykšta. Pasaulėjimas arba sekuliarizacija palietė visas Europos šalis ir ryškiai keičia Bažnyčios sielovados uždavinius bei žmonių gyvenimą. Krikščioniškesnės išlieka tautos ar tautų dalys, kuriose tikėjimas prasidėjo krikščioniškesnės Romos imperijos laikais; todėl italai ar prancūzai gali gyventi sekuliarizuotame pasaulyje, būti „nebažnytiniai“, o asmenys ir šeimos lieka giliai (ir kitaip negu lig šiol) tikinčios; todėl skandinavuose įsitvirtino kone visuotinis sekuliarizmas, kurio nei katalikų, nei evangelikų bendruomenės dar nesugebėjo paveikti. Pietinėje Olandijoje, kurioje romėnai įvedė ir garsiuosius perkasus, ir krikščionybę, tebegyvuoja krikščioniškas pagrindas, kuris šiaurinėje Olandijoje daug vėliau atsirado ir greičiau nyksta. Lietuva paskutinė Europoje pasisavino krikščionybę.

Didesnis pavojus negu sekuliarizacija yra visose pasaulinėse tikybose fundamentalizmas, reiškias ir nelankstų prisirišimą prie praeities, ir raidiškumą - tam tikrą buvusių kultūrų, arba bent kaip jos dar prisimenamos, ilgesį. Musulmonų kraštuose fundamentalizmas ryškesnis negu krikščioniš-

kuose ir suveržė visas šio tikėjimo šalis išskyrus Indoneziją. „Atkurti, atgimti, atstatyti, atgauti“ žodžiai žiūrint į praeitį, kuri pažįstama labiau iš pasakojimų ir spaudos negu iš patirties, ir todėl kai kurių sąjūdžių Lietuvos veikėjai kalba apie „kūrimą“, „steigimą“ iš naujo. Ar įmanoma pakitusiame pasaulyje ir Lietuvoje atstatyti tai, kas buvo prieš 50 metų, kada sąlygos buvo kitokios?

Kai kurios Rytų Europos Bažnyčios arba jų dalys, pvz., vienuolijos, nusprendė, kad norint tikėjimą ir teisingumą iš pelenų prikelti, reikalinga jaunuosius siųsti aukštojo mokslo, patirties ir ryšių kitose šalyse. Kai už kelerių metų pradės grįžti keliose kultūrose išsilavinę, pajėgiau padės savo tautai ir žmonėms tikėjimu šiose sąlygose gyventi. Tokiam nuosprendžiui reikėjo daug drąsos, nes apie Vakarus daug neigiamų dalykų girdėję, išsilaisvinančiose tautose sprendėjai bijo vakarietiškos įtakos, kaip, pvz., matyti iš pubicistikos apie pornografiją ir neigiamu ja žavesiu. Baimė varžo laisvę šviesai ir tiesai spręsti.

Baimę kelia ir vadinamasis „pašaukimų“ reikalas. Prieš dešimtmetį Lenkija turėjo ketvirtadalį viso pasaulio klierikų ir naujų vienuolių (vyrų bei moterų). Šiandien porą trejetą metų po šventimų kunigai apsisprendžia kitaip savo gyvenimą vesti - taip, kaip Vakarų pasaulyje prieš 20-30 metų.

Per dešimtmeti toje šalyje pastatyta apie tūkstantis bažnyčių, kurios didelės ir aukštos, o dabar dalyvių skaičius mažėja, už šildymą tenka tikrom kainom mokėti. Nesigilinant į sudėtingą klausimą, svarbu istoriškai prisiminti, kad masinis išstojimas iš dvasininkų ir vienuolių luomo Vakaruose įvyko prieš tai, kai Vatikano II pakeitimai pradėjo įsisknyti.

JAV užaugusiam jautriau negu turistui ausin krenta pasisakymai apie Ameriką kaip kraštą be kultūros, be istorijos, be tautos, be tradicijų, su kalba, kurios rašyba nesutampa su tarimu ir kt. Neminėtina, kad JAV konstitucija parašyta ir remiantis garsiaja Iraquois indėnų sutartimi arba kad per keletą valandų nuo vidurinių valstijų didmiesčių galima aplankyti 4.500 m. senumo pilkapius, arba kad neseniai atrasti palaikai, skatinantys nuomonę, jog žmonės šiame žemyne gyvena jau 36.000 metų - maždaug triskart ilgiau negu Šventaragio slėnyje. Gyventojai 1990 m. sudėjo 120 milijardų dolerių šalpai ir religinėms įstaigoms, lygiai tiek pat paaukodami savanorišku ir neapmokamu darbu. Kurios pasaulio šalies valstybinė šventė prilygtų JAV Padėkos dienos religingumui? Kodėl šioje šalyje daugiau gyventojų (per 96%) tiki Dievą, lanko šventadieniais bažnyčių ar sinagogą, daugiau negu beveik visos kitos šalys, ir kuri vienintelė moderni valstybė, kurios mokslininkai iš esmės yra tikintys (pvz., 57% gydytojų meldžiasi už savo ligonius)?

Tarpininkai tarp pasaulinės kultūros ir Lietuvos gali padėti atpažinti įvairius bruožus, sluoksnius, sroves, kad į ateitį žengianti tauta galėtų pasinaudoti tuomi, kas sveikiausia ir tinkamiausia, kad krikščioniškos vertybės anksčiau įsiveržtų negu neigiamos (ir neišvengiamos) įtakos.

Ekumenizmas ir sąžinės laisvė

Savanoriška ir laisva Vakarų nuotaika labai tradicines bažnyčias privedė prie elg-

senos, panšios į mažiau institucinių bendruomenių dvasią. Ir baptistai, ir katalikai stengiasi savo parapiečius pritraukti, išlaikyti, "patenkinti" - visur išplitusios kavutės po pamaldų, vaikų lopšeliai per pamaldas, senelių ar luošųjų pavežėtojai - kad žmonės dalyvautų, lankytųsi, sugrįžtų. Jeigu prieš keliolika metų išsituokę buvo smerkiami arba nuo jų trauktasi, tai šiandien vyskupijos turi tam tikslui raštinę, kuri veda sielovadą išsituokusiems, atsisikyrusiems, antrąsias šeimas sukūrusiems katalikams. Kunigai pamoksluose dažnai kalba įvardžiais "mes, mūsų, mums" negu "Jūs, Jūsų, Jums", labiau geidžiamąja, o ne liepiamąja nuosaka, labiau apie "progą, kvietimą, augimą, pašaukimą" negu apie "pareigą, prievolę, įsakymą". Visa tai yra vyraujančios kultūros "savanoriškumo" dvasios padarinys, o teologiškai - kad žmogus arčiausia Dievo, kai išgirsta jo balsą laisvoje sąžinėje, atsiliepiančioje į kvietimą priartėti kasdieniu gyvenimu.

Vienoks yra Katalikų Bažnyčios vadovybės elgesys krašte, kuriame šie tikintieji yra mažuma, ir kitoks, kuriame yra ryški gyventojų dauguma. Televizijoje, radijo programose, spaudoje ir gatvėse įvairios bendruomenės varžosi, viena kitos nevaržydamos (kartais viena kitą, kaip "geri krikščionys", peikiančios). Kai Lietuvoje Bažnyčia buvo pagrindinis ir vienintelis žmogaus teisių ramstis per tuos visus metus, po sovietinės valdžios - pajėgiausias vienas, kraštui laisvėjant ji susiduria su dviem galimybėmis, kurios kitose buvusiose sovietų valdomose šalyse jau seniau ryškios: ar uždavinį atlikus pasitraukti iš viešo gyvenimo, ar, likus pagrindine visuomenės jėga, kai sovietinis aparatas išyra, tokiu pat būdu viešame gyvenime dalyvauti.

Lietuvoje daug jaudinamasi dėl sektų, kurių misionieriai iš Skandinavijos, JAV ar Europos kas mėnesį atskrenda, laisvai po kraštą keliauja, steigiamas bendruomenės lanko, ugdo, aprūpina savo kalba medžiaga, nori pirkti televizijos bei radijo stotyse laiko

savo programoms. Vienaip tikėjimo ir Dievo ieškantį jaunuolį paveikia be galo gražios milžiniškos pamaldos katedroje, sausakimšos bažnytėlės, kitaip traukia maži, glaudūs, apie Šv. Raštą apspitę draugiški rateliai. Krikščionių supratimu, žmogus ieško Dievo, kuris yra triasmenis, tai yra jau pirmųkščioji Bendruomenė.

Kiek Lietuvai, žengiančiai į pasaulio valstybių šeimą, gali būti įdomūs ir naudingi tie, kurie gimė ir užaugo šalyse, kuriose pasaulinių tikybų, sektų ir kultūrų netrūksta, o vis vien laikomasi katalikiško, apaštalinio tikėjimo?

Švietimas ir auklėjimas

Vienas didžiausių Lietuvos Bažnyčios uždavinių ir rūpesčių iš karto buvo religinis švietimas: kunigai ir kiti mokytojai, mokytojos pradėjo eiti į mokyklas, seimas pradėjo svarstyti švietimo įstatymus. Trūko medžiagos, vadovėlių, mokymosi priemonių, ir tiek lietuviai išeiviai, tiek kitų šalių religinės įstaigos ėmėsi kuo greičiau ir daugiau tokios medžiagos siųsti.

Švietimo ir religinio auklėjimo klausimu tektų plačiai tartis, tačiau užtektų ir užsiminti mokymo būdo reikalą. Sovietinėje santvarkoje pagrindinis mokymo būdas - paskaita arba mokytojo kalba ištisą pamoką, kaip ir kitur seniau būdavo. Iš vadovėlių kitokie būdai auklėti, šviesd ir lavintis sunkiau išmokstami - reikia stebėti mokytoją ar auklėtoją. Pirmasis JAV Vyskupų konferencijos įnašas 1990 pabaigoje kaip tik ir buvo stambios lėšos religinio švietimo centrams šešiose Lietuvos vyskupijose (ir keturiskart tiek Lietuvos klierikų studijoms Romoje).

Lietuvaičių vienuolių narės JAV ir kitose šalyse daug metų moko, vadovauja katalikiškoms mokykloms, jose dėsto, vyskupijose derina švietimo tinklus. Pasauliečiai taip pat jose dirba, parapijose ruošia vaikus, jaunimą ir poras sakramentams. Gali būti, kad jaunimo sąjūdžių bei stovyklų

religinės programos neblogai išsivysčiusios.

Religiniam parapijų ugdymui katalikiškas televizijos centras JAV siūlo kiekvienai Lietuvos parapijai televizorių, vaizdajuosčių prietaisą ir filmukų; kiti rūpinasi, ar nebūtų galima įsteigti katalikišką televizijos studiją ir radijo programų centrą.

Švietimo įstatai įvairūs vakarietiškosiose šalyse, ir daug kur lietuviai jais gyvena, dirba. Daug kur spręsti klausimai apie katalikiškas mokyklas.

Pasaulinė Bažnyčia jau 1974 m. paskelbė pirmenybę suaugusių religiniam ugdymui, ne vaikų auklėjimui ar tikybos pamokoms. Pagal suaugusiųjų ruošą Krikštui (angliškai RCIA) paplitusios programos suaugusiems gilintis, vienas kitą pratinti ir iš Bažnyčios lobių semtis.

Tikėjimo patirtis

Labai aišku, kad Lietuvos bažnytinė vyriausybė mano, jog Vakarai (geriau būtų sakyti - pasaulinė Bažnyčia) galėtų pasiimti tikėjimo iš Lietuvos Bažnyčios. 50 metų gintas, saugotas ir sunkiomis sąlygomis plėstas tikėjimas pasižymi nepaprasta galia, sumanumu, šviesa. Kas vakariečius mokys, ir ką vakariečiai supras apie krikščioniškąsias vertybes, kurios Lietuvos tikinčiųjų tarpe tokios ryškios? Kokie teologai pasiruošę iš savo sunkios patirties prabilti pasaulietiškais žodžiais apie tų metų reikšmę, tai yra apmąsyti - ne tik atpasakoti - visą kristologiją, Bažnyčios sampratą, dorą, teisingumo ryšį su tikėjimu ir t.t.? Reikėtų pasodinti mąstytojus, kurie visą tą praktiško gyvenimo teologiją suprantamais žodžiais išreikštų Vakarų pasauliui, ne mažiau už "Rytus" ieškančio dvasingumo ir šviesos. Kas tuo ligi šiol rūpinasi?

Prie tikinčiųjų patirties priklausytų ir susitikimas ties lietuviškos kultūros paveldu. Išeivijoje priprasta ant altoriaus dėti lietuvišką staltiesę ir kunigą juosti lietuviškos juostos stula. Lietuvoje ieškoma prancūziško ar itališko stiliaus staltiesių ir bažnytiniam

Algirdas Kurauskas

rūbams puošmenų, kai audimo menas, bent kitataučių nuomone, Lietuvoje labai išvystytas. Kuomi skiriasi apeigos: išeivijoje barstoma žiupsnelis Lietuvos žemės ir gintarėlių ant karsto, o Lietuvoje atvežami palaikai iš Sibiro?

Prie bendros kalbos tikėjimo vartuose priklausytų dvasingumo ir religinių papročių reikalai. Maldingumo pobūdis, pamaldumo apraiškos, malda ir veikla, apeigos ir dalyvavimas, pasauliečių įnašas ir dvasininkų vaidmuo bažnyčioje ir bendruomenėje, prietarai ir krikščionybė.

Visai atskiras ir išsamus reikalas būtų inkultūracijos klausimas, kuris pagal Vatikano II dvasią įvairiose šalyse toli pažengęs, kaip Bažnyčia gali tuo pačiu metu būti ir vietinė, ir visuotinė. Lietuva buvo atkirsta ne tik prieš Vatikano II-jį, bet ir prieš popiežiškus raštus apie Šv. Rašto mokslus ir aiškinimą modernių tyrimo būdų šviesoje.

Visi išoriniai pakeitimai, kad ir turintys galias šaknis, visų pirma pastebimi, pvz., šv. Komuniją į rankas ar altorius žmonių ir dvasininkų tarpe. Kartais tai, kas visur prieš 50 metų vyko, o išliko tik nuo visuotinės Bažnyčios atkirstose šalyse, laikoma

tų šalių ypatybė - "lietuviška", mūsų žodžiais. Susitelkimo būdas, pobūdis iš abiejų pusių - mįslė: ar gali būti bendruomeninis susitelkimas ne mažiau krikščioniškas kaip asmeninis susikaupimas istorinėje bažnyčioje. Koks santykis tarp šių susitelkimo rūšių?

Parapijos ir bendruomenė

Kai šis pranešimas buvo žodžiu tartas, į šį skyrelį atsiliepta: "Kaip Jūs galite mus mokyti apie parapijas, kai Jūsų parapijos miršta?"

Vienas svarbesnių uždavinių Lietuvoje, atrodo, yra parapinių bendruomenių ugdymas, neįmanomas sovietinėje santvarkoje, kurioje ir parapijų komitetų uždavinys buvo visai kitoks, negu bažnytiniai dokumentai numato parapijų taryboms, vyskupijų sielovadų taryboms ir kt. Nėra klausimo, kad JAV-se katalikų parapijos yra socialinės, kultūrinės, švietimo ir tikėjimo bendruomenės, kad bažnyčia nėra tik vieta į pamaldas susirinkti. Dar labiau apie parapines bendruomenes galima pastebėti iš evangelikų parapijų (daug mažesnės negu katalikų) ir iš pastangų mažas pagrindines bendruomenes Pietų Amerikoje ugdyti.

Lietuvoje puikūs chorai mielai gieda ir siūlosi bažnyčiose giedoti, ir prasidės visos įtampos apie choro meninį ir visuomeninį giedojimą, kuris šiaip pasaulyje seniai išspręstas ir gairėmis paaiškintas.

Pati bažnytinės bendruomenės sąvoka moderniais laikais visuotinėje Bažnyčioje gavo didžiulę paspirtį iš popiežiaus enciklikos apie “Mistinį Kristaus Kūną” antrojo pasaulinio karo metu. Kaip ir dokumentas apie Šv. Rašto studijas, šis bendruomeninio pobūdžio aiškinimas okupuotų kraštų dvasiškai nepasiekė.

Jautrus Lietuvoje anksčiau priešiškaai atrodžiusių asmenų dalyvavimas bažnyčios pastate ir bažnyčios veikloje (pvz., buvę ateizmo mokytojai, norintys dabar dėstyti tikybą). Vienas mokytojas labai ryškiai pasakė, kad “nenori bažnyčioje matyti tų pačių snukių, kurie mokykloje mokinius ir kitus mokytojus engė ir ėdė”. Kiti, prievarta atitolinti nuo tikėjimo praktikos, net neprasūti išsireiškia, kad jiems “reikia laiko vėl priprasti, įsijausti, išmokti ir suprasti”, nes nenori tik išorinai be įsitikinimo dalyvauti.

Kai daug kur šalia bažnyčios Lietuvoje buvo pastatyti kultūros rūmai, dabar nebėra okupanto primestų priežasčių visuomeninę, šalpos, švietimo ar kitą veiklą nuo tikinčiųjų bendruomenės atskirti. Kokios yra pasaulyje katalikiškos draugijos, sąjūdžiai, klubai, kurie bažnyčioje dalyvaujančiai bendruomenei duoda progos ištiesti ranką visai visuomenei? Kokie rateliai padeda skirtingų luomų ar sąlygų asmenims kartu tikėjime bręsti, vienas kitą papildyti?

Pastoracija

Nuostabi paslapyje vesta sielovada, rekolekcijos, kursai, pasiruošimas sakramentams, ranka perrašyta knyga (per 500 religinių veikalų išversta iš kitų kalbų) Lietuvoje. Kaip vyko ir tebevyksta asmeninis dvasinis vadovavimas dvasininkų, seselių vienuolių, pasauliečių tarpe? Kas iš visos šios išradingos ir ryžtingos patirties

praturtintų pasaulinę Bažnyčią? Kas būtų naudinga kitoms šalims (Kinija, Vietnamas ir pn.), kuriose krikščionys toliau be atgaivos engiami, kaip šios žinios visuotinę Bažnyčią tobuliau pasiektų?

Kai prieš keletą metų Lietuvos kunigai pradėjo galėti už bažnyčios pastato pasireikšti, keli yra pasakę: “Mes tam nesame nei pasiruošę, nei paruošti”. Turėję daugiau laiko skaityti, prievarta laikomi vieniši ir atskirti, staiga įjungiami į virdulį su pilnesnėmis ir daugėjančiomis bažnytinėmis apeigomis, organizacijomis, renginiais, suvažiavimais, pasitarimais ir kt.

Dar įmanomas ir sielovados planavimas vyskupijų ir visos Lietuvos Vyskupų konferencijos mastu. JAV Vyskupų konferencija, nusprendusi labai stambiai Bažnyčią Rytuose remti, visai finansinei bei ryšių ir žinių pagalbai pateikė sąlygą: kad atskiras projektas sutaptų su tos šalies Vyskupų konferencijos sielovados planu. Ir pagrindiniu savo noru nustatė siūlymą kraštams padėti Vyskupų konferencijas steigti kaip veiksmingą bendruomeninio sprendimo ryšių ir gairių vienetą.

Kaip prekyboje bei pramonėje, taip ir bažnytiniuose reikaluose panaudojamas vadybos metodas: kaip organizuoti, planuoti, vesti, įvertinti, pranešinti ir kt. Kai seniau už telefoninį paskambinimą ar raštelį grėsė sovietinės bausmės, dabar tenka eiti priešinga kryptimi. O toks vystymasis nėra lengvas.

Visos sielovados priemonės, mokslo stipendijos, ryšiai, medžiagos yra Vakarų Bažnyčios siūlomos visai Rytų Europai, tačiau prašymai turi ateiti iš tų šalių - ir, gaila, tokie, kurie vakariečiams būtų suprantami, tai yra skaičiai, tikslus nurodymas ir kt.

Kunigų mainai padėtų išeivijai, kurioje dar yra apie 120 lietuviškai kalbančių katalikiškų parapijų, misijų ar centrų. Gali būti, kad Lietuvoje yra nuoširdžių dvasininkų, kuriems dėl kokių nors priežasčių nėra patogu toliau Lietuvoje dirbti. Tokie išeivijoje galėtų pradėti “naują gyvenimą”, kaip de-

šimtys kunigų per tuos 150 masinės emigracijos metų jau darė. Lietuvos dvasinio lobio pasisemtų dvasininkai (kunigai, vienuolės, kaip ir įvairūs su bažnyčia surišti asmenys - katalikai mokytojai, mokytojos ir kt.), nuvykę Lietuvon. Kaip geriau vieni kitų dvasią galėtų pajusti, negu praleisdami laiko su stovyklose, rateliuose ir kt. dalyvaujančiu jaunimu, studentais, moksleiviais?

Prie sielovados priklauso ir pažiūra į įstatymą. Tai būtų vėl atskira tema.

Jaunimas ir Bažnyčia

Daug metų laikytas už bažnyčios durų, Lietuvos jaunimas pripildė bažnyčias, procesijas, eisenas. Drąsulių eiles papildė tie, kurie net negalėjo nieko apie tikėjimą išgirsti ar sužinoti. Ar po dvejų su puse metų pakilios nuotaikos ir dvasios jaunų žmonių dalyvavimas Lietuvos bažnyčiose toks pat? Jeigu Lietuva eis kitų iš vergijos išsukusių šalių keliu, šis skaičius ir nuošimtis turėtų mažėti, kaip ir iš vis dalyvaujančiųjų. Sunkėjant ekonominėms sąlygom, bus ir sunku religinius pastatus išlaikyti, kaip jau vyksta Lenkijoje, ir jaunimo sielovadą ugdyti.

Kokia būtų “vakarietiško” jaunimo aukščiausia vertybė? Išsami Kanados ganytojų studija rodo, kad brangiausia vertybė yra draugystė - stipresnė už visus kitus ryšius, siekius, pergyvenimus. Visa kita pagal draugiškumą vertinama, priimama ar atmetama.

JAV katalikų gimnazijos (vidurinės mokyklos) apie 1970 metus rūpestingai tyrė, ar katalikiškas mokyklas baigusių jaunuolių gyvenimo vertybės skiriasi nuo valdiškų mokyklų mokinių. Šio milijoninio tinklo tyrimai parodė, kad iš esmės nėra jokio skirtumo. Ogi kiek išteklių reikalauja privati mokykla - juk parapijose tai pusė visos apyvartos. Šie duomenys privedė kai kurias mokyklas užsidaryti “nes neapsimoka”, bet dauguma drauge pradėjo daug rūpestingiau puoselėti krikščioniškas, evangelines ver-

tybes, ypač tesingumo srityje, šalpos, artimo meilės ir asmeniškai prisiimtose krikščioniškos doros. Šiais laikais prisideda ir visas krikščioniškasis gamtos globos sąjūdis bei rūpestis žmonijos išlikimu šioje planetoje. Tai yra rūpestis ateitimi, kurioje jauni žmonės nori rasti savo ir savitą vietą.

Ir Lietuvos kultūroje, ir pasaulinėje aplinkoje tenka ugdyti krikščioniškąsias vertybes ir jas pasisavinti, kai visuomenė, susižinojimo priemonės ir visa kita siūlo daug skirtingų galimybių. Kai vieni jau “laisvėje” gyvena, o kiti tik dar pajunta “laisvę”, kaip galima ugdyti asmeninės atsakomybės nuotaiką? Ar būtų jaunimo, kuris vienas iš kito galėtų mokytis, vieni kitiems būdami sielovados veikėjai (angliškai, peer ministry - pats pajėgiausias sielovados įrankis, gražiai sutampantis su taip vertinamu draugiškumu).

Prie vertybių priklauso ir savivertės klausimas, kurį žodžiais sunku išsiaiškinti ir suprasti. “Mes, lietuviai, esame kuklūs” yra labai dažnas posakis, kai sakoma, kad Vakaruose Lietuvos Bažnyčiai galima gauti viską ne tik iš lietuvių, bet ir iš daugybės šalių bažnytinių ir švietimo įstaigų. “Mes esame sugadinti, iškrypę” sako jauni (ir vyresni) asmenys, kurie nuostabūs savo šviesiu galvojuimu, asmenine savitvarda, švelniu taurumu. Kai kurie aiškina, kad tai daugelio metų nužmoginimo pasekmė - ne tik koks nužmoginimas, bet ir pažiūra į save, kad esi kaltas be kaltės. Vakaruose prieš 10 metų buvo stipresnis sąjūdis jaunimo tarpe savivertės ir savigarbos nuotaikas ugdyti.

Praverti vartai

Paskutiniaisiais metais vis daugiau Lietuvos gyventojų lankosi kitur, o išeivijos lietuviai veržiasi Lietuvą aplankyti, Lietuvoje padirbėti, o būrelis - ir apsigyventi. Tariasi prekybininkai, mokslininkai, gabumais dalinasi menininkai, muzikai, gydytojai. Bent išeivijoje visos kalbos, nuo

Iš kur atsiranda despotai

Daiva Bingelytė

Dievas sukūrė žmogų, bet kodėl žmogus į savo širdį taip sunkiai įsileidžia Dievą? Niekas nepaneigs, kad jo švento buvimo mūmyse labai trūksta. Kaip dar galima paaiškinti klestinti žiaurumą, despotizmą, neapykantą vienas kitam?

Dirbdama mokykloje, daug syk pastebėjau, kokie kartais pikti, iki žvėriškumo įniršę būna vaikai. Stebėtis telieka, iš kur tokia mažame žmoguje šitiek despotizmo. Mušasi bendraamžiai, vyresnieji skriaudžia mažuosius, berniukai virkdo mergaites. Mano klasė nebuvo išimtis. Mušasi vaikai vos ne kas dieną. Sunku pamiršti trečiaklasio Vyto sužvėrėjusias akis, pikto pa-

sitenkinimo perkreiptą veidą, kai jis iš visų jėgų spardė ant grindų parkritusį silpnesnį klasės draugą. Nepamiršiu ir kvailai besišypsančio Arūno. Jis žiauriai mušdavo klasiokus per kur pakliūva, nevengdavo stuktelėti ir mergaitėms. Nuskriaustieji bėgdavo skūstis. Aš kartais norėdavau už galvos susiėmusi bėgti iš mokyklos. Priprasti prie vaikų žiaurumo neįmanoma. Kovoti su juo vienai pasirodė be galo sunku. Į mokyklą vaikai ateina iš šeimos, suformavusios jo charakterį, požiūrį į vieną ar kitą reiškinį, todėl palenkti jį į teisingą pusę nelengva. Juo labiau, kad ir mokykloje dirba sovietinės sistemos sugadinti žmonės. Per pertraukas ir pamokas nuolat mokytojai vaikus bara, ant jų šaukia. Kiti nesusivaldo ir rankų nesulaiko. Štai viena mokytoja stipriai įplėšė neklauzadai ausį, norėdama jį nubausti, pagąsdinti. Koks žmogučiu liks prisiminimas - nuspėti nesunku. Mokykloje vaikai, ypač mažieji, nesijaučia saugūs. Jie nuolat ko nors bijosi: besibarančio mokytojo dėl neišmoktos pamokos, stipresnio įžūlesnio klasioko ar vyresniojo kumščio, užgaulaus žodžio. Vos įžengęs į mokyklą, pajunti, kaip čia stinga pagarbos žmogui, ir mažam, ir dideliui, pagarbos mokyklai, tai žinių šventovei.

Kita vertus, pagarbai įsisprausti ten, kur klesti baimė, nėra jokios vilties. Vaikas bijo mokytojo, mokytojas vengia direktoriaus, di-

---

valkų darželio ligi seniausių senelių, yra apie Lietuvą, lankymąsi Lietuvoje. Daug kas ieško būdų prie Lietuvos kūrimosi prisidėti.

Mes nesame vieni. Kitų šalių ir tautų žmonės panašiai domisi ir palankiai į Lietuvą žiūri. Kartais atrodo, kad Lietuvai būtų tinkamesni asmenys, kurie visai nešališki, kurie nebūtų lietuvių kilmės, kurie neturėtų jokių užmačių. Išeivijos lietuviai jokių būdu neturi jokio monopolio į Lietuvos reikalus, nors ir lietuvių kalbos atžvilgiu iš karto galima susikalbėti. Daug kas priklausys nuo Lietuvos asmenų noro,

nes dauguma veiklių išeivijos lietuvių labai gerai supranta, kad netinka ir negalima "mokyti, nurodyti, įsakyti", o tik

- dalintis, liudyti. Amerikiečių spaudoje jau pasitaiko pastabų apie trijų Pabaltijo valstybių jautrumą iš kitų pasimokyti ar pasisavinti tai, kas šiems kraštams būtų reikalinga ir naudinga.

Kaip bebūtų prekybos, pramonės, mokslo, finansų ar kitose srityse, krikščioniškąją prasmę ir tautos kamieną, ir tautos šakelės bendravimo rėmai yra visuotinė Bažnyčia, vieninga savo įvairove ir laisva Dievo akivaizdoje.

rektorius nemaloniai pasijunta atvykus vyresnybei. Tačiau, mano tvirtu įsitikinimu, mokykloje nejauku todėl, kad joje dar neatsirado vietos Dievui. Jokių būdu nesiūlau mokyklą paversti seminarija ar vienuolynu, bet diena mokykloje privalo prasidėti nuo šviesaus, tiesų ir gerų skleidžiančio Dievo žodžio. Mokykla turi būti pakylėta virš kasdienybės. Joje kiekvienas turėtų pajusti Gerosios Dvasios buvimą. Kodėl pirmosios pamokos negalėtų pradėti trumpa maldele, susikaupimu? Kodėl pietų pertraukai neskirti daugiau laiko? Juk tik susėdus mokiniams ir mokytojui prie pietų stalo, reikėtų padėkos Dievui žodžiu pradėti valgyti. Ramiai, nesišnekant ir nesistumdant.

Daugelis mokytojų gali man papriekaištauti, esą yra ir kitokių pažiūrų mokytojų, vadinaujų blaiviai mąstančių, ateistų, be prietarų. Nors manau, kad tik tikintis Dievą žmogus yra neprietaringas. Manęs niekas neįtikins, kad be Dievo, be jo žodžio, be jo suvokimo įmanoma išauklėti vispusišką, dorą, sąžiningą, dvasingą žmogų. Deja, kol kas mokykla, nepaisant pakrikusių religinių pamokėlių, Dievui duris tebe-laiko uždariusi. Sugrįžę iš religinės pamokos, vaikai vėl patenka į laukinę mokyklos stichiją, per akimirką pamirštami Dievo įsakai, pamokymai, nes daugelis mokytojų šito nereikalauja. Vaikas vėl turi visas sąlygas tapti žvėriuku. Mokykla, kurioje bus vietos ir Dievui, tėra mano svajonėje.

Nors ir kaip peikčiau šių dienų mokyklą, puikiai suprantu - mokykla tokia yra todėl, kad tokia mūsų visuomenė, tokia mūsų šeima. Nedaug tepažįstu šeimų, ypač jaunų, kuriose gyventų Dievas. Jeigu žmonės ir nueina į bažnyčią, net vaikais vedini, tai dar nereiškia, kad jie tikintys, kad gyvena pagal Viešpaties žodį. Retoj šeimoj pastebėsime damą, susiklausymą, atlaidumą, abipusį supratimą, pagarbą, meilę, dorą, nes į retą šeimą teįsileidžiamas Dievas. Nėra tokioj šeimoj teisybės, meilės, nėra teisingo, sveiko požiūrio į gyvenimą. Vaikai čia auga indiferentai. Čia jie dažnai mušami, barami, ant jų garsiai šaukiama, piktžodžiaujama.

Kaimynystėje gyvena jauna, graži šeimynėlė, augina mažą sūnelį. Jam tik dveji, o ko jis nėra matęs ir prisiklausęs! Baugu darosi, kai ant tokio pyplio galvelės pasipila pikčiausi

žodžiai, per visus aukštus aidintis garsus motinos balsas. Ir, žinoma, dėl smulkmenų. Motina lengviau, kai ji išsirikia, išlieja tulžį, bet ar ji gali ramiau miegoti, kai naktimis sūnelis per miegus aimanuoja? Nejaugi jaunai moteriai sunku suprasti, kad jos riksmas traumuoja mažylį? Šitaip auginamas žmogus vargiai užaugs sveikas, tiek fiziškai, tiek dvasiškai. Pagaliau ar neatsisuks lazda antru galu? Nuo mažų dienų aprėkiamas išmoks rėkti ir jis. Mušamas - išmoks mušti.

Nėra nieko lengviau kaip supurtyti ar diržu nutvilkyti prasikaltusį vaiką. Tik ar susimąstom kada, kad mūsų išlieta neapykanta niekur nedingsta - per kumštį, diržą ar piktą žodį ji susigeria į sielą to, kurį skriaudžiame. Anksčiau ar vėliau tas blogis išsiverš su trigubai didesniu šėlsmu ant mūsų pačių. Stvarstosi tuomet tėvai už galvų - kokie negerai, nejautrūs, abejingi ar net despotiški, nemylintys vaikai! O ar mylėjo juos tėvai? Ar augino pagal Dievo mokymą? Ar jų pačių gyvenimas buvo vaikams geras pavyzdys? Banali, bet amžina tiesa: pavyzdys žmogų auklėja. Pedagogikos tyrinėtojai teigia, jog Lietuvoje 80% tėvų muša vaikus. Vadinas, tiek pat suaugusiųjų muš savuosius. Ir sukasi žiaurumo ratas, apgaubtas nekantrumo, nepakan-tumo, nenoro suprasti kitą žmogų, nenoro aukotis. Mušdami, skriausdami savo vaiką, ugdo jo despotizmą.

Labai dažnai ir nemušamas vaikas užauga žiaurus dėl to, kad nuolat mato netinkamą pavyzdį. Štai pro langą į kambarį išsiropščia skruzdė. Motina ar tėvas, matant vaikui, nieko nepagalvodami, sutraiško išibrovėlę. Išėina py-plys į kiemą ir mato, kaip berniūkštis brutaliai nustumia nuo dviratuko mergaitę. Ši, pargriuvusi ant kieto grindinio, iki kraujo susižeidusi kojas ir rankas, pravirksta. O "didysis" kvato-damas numina pedalus. Mato pyplis ir neklaudžadų paleistą akmenį į kiemo katę, paukštį, ma-to vaikus, laužančius medžių šakas, be reikalo draskančius gėlių žiedus. Smulkmenos? Ne! Jeigu mažylis nuolat matys panašius vaizdus aplinkoje, šeimoje, jeigu su juo nebus pakanka-mai bendraujama, jeigu jis nebus mokomas gerai elgtis, mylėti, gerbti, tausoti - vieną dieną pats pradės kelti balsą, ranką prieš augalą, gyvūną, draugą, brolių, pagaliau prieš tėvus.

Žmonija turi įspūdingą pavyzdį. Hitlerio

Daugiau kaip du tūkstančiai transplantacijų

Švedijos spaudoje buvo paskelbta įdomi statistika apie įvairių žmogaus organų persodinimą nuo 1954 metų, kai Bostono prof. Juozas Murray pirmą kartą persodino inkstą. Paskui buvo pradėta įvairiose pasaulio šalyse persodinti ir kiti organai. Štai tų persodinimų statistika. Plaučių - 300, širdies - 10.000, plaučių ir širdies - 600, kepenų - 10.000, inkstų - 150.000, kasos - 2.500, kaulų čiulpų - 30.000, žarnyno - 20.

Didžiausi transplantacijos sunkumai - organų trūkumas, donorų stoka. Eksperimentuojama persodinti žmogui gyvulių organus. Jau yra ir džiuginančių duomenų. Taip pat ieškoma galimybių persodinti gyvūnų ląsteles žmogui. Vienoje Švedijos klinikoje ligoniui buvo persodintos kiaulės ląstelės, gaminančios

---

biografai sako, kad šis sužvėrėjęs žmogus, atėmęs gyvybę milijonams, vaikystėje buvo dažnai tėvų mušamas. Jo sieloje susikaupė nenusakomai daug despotizmo, kuris, jam užaugus, tapo rafinuotas, baisus, nusikalstamas.

Žmogaus siela niekada nebūna tuščia - ji užpildoma arba gėriu, arba blogiu. Mušimas, žiaurus elgesys su vaikais nepraeina be pėdsakų. Norisi tikėti, kad laisvoj Lietuvoj šeima, mokykla atvers duris Gėriui, Dievui, kad žmogus pagaliau supras Viešpaties žodį, pagal jį gyvens.

insuliną. Jos gerai veikė beveik mėnesį, bet vėliau organizmas į svetimkūnį sureagavo.

Filtras išmetamoms automobilių dujoms

Švedijos laikraštis "Svenska Dagbladet" praneša, kad garsi švedų firma "Volvo" sukūrė filtrą dyzelinių variklių išmetamoms dujoms filtruoti. Jis sulaiko 80% išmetamų kietųjų dalelių, 60% angliavandenilių ir 50% anglies dvideginio. Įrenginys, pavadintas miesto filtru, kone visiškai nuklenksmina autobusų, sunkvežimių išmetamas dujas. Įrengus filtrą, gerokai sumažėja ir variklio triukšmas, nors jo galingumas išlieka nepakitęs ir kuro suvartojama tiek pat.

Naujasis filtras patikimai vėkia tol, kol mašina nuvažiuoja daugiau kaip 300 tūkstančių kilometrų. Pasiekus tokią ribą, vairuotojo kabinos prietaisų skydelyje užsižiebia lemputė, signalizuojanti, jog filtrai jau nebeefektyvūs. Tada iš filtro išimami užsiteršę elementai ir, prijungus 220 V įtampą, išvalomi. Beje, atliekant šią operaciją, kenksmingų medžiagų nebesusidaro.

Česnako pliusai ir minusai

Daugiau kaip 200 specialistų iš 15 šalių buvo susirinkę Vašingtone, kur nagrinėjo gydomąsias česnako savybes. Jie vieningai pripažino šio augalo veiksmingumą saugant organizmą nuo įvairių ligų. Konferencijos dalyviai pabrėžė, kad tam tikromis dozėmis vartojamas česnakas mažina cholesterolio kiekį kraujyje, mažina ir kraujospūdį, saugo nuo trombozų susidarymo kraujagyslėse, nuo grybelinių ligų ir net gali stabdyti piktybinių navikų augimą.

Bet kartu buvo pabrėžta ir perspėta, kad negalima česnaku piktnaudžiauti, jo per daug vartoti. Ypač jis nepageidautinas inkstuose, o kai kada gali jiems ir gerokai pakenkti.

Taip pat, žinoma, prie česnako vartojimo minusų priklauso ir nemalonūs, kai kuriems nepakeliamas jo kvapas.

*(Mokslas ir gyvenimas,
1991, Nr. 2)*

Dvi poezijos knygos

Alė Rūta

Neužmirštas Stasys Santvaras

Stasys Santvaras. "Saulėlydžio sonetai".

Dail. Vytautas Dilba. Išleido *Vilties* leidykla 1990 m., spaudė Morkūno spaustuvė. Mecenatai - Neolitanai ir Tautinės sąjungos Bostono sk-rius.

Knygos motto:

*Ar tikėjomės, sulaukę rudenį kumpą,
taip ūmai nusidovytį irgi pablogt taip greitai?
Ak, kaip veikiai žmogiškos nudyla dieneles!"*

Iš Kristijono Donelaičio posmų

Ir iš eilėraščių 96 psl.:

*Nulenki galvą, pasiduok likimui, mielasai Stasy!
Aiman, gyvenimo mirazų ir sapnų nepavijai...*

Taip Santvaras lyg reziuumuoja savąjį ir apskritai žmogaus gyvenimą. Ir visuose sonetuose - lyg to reziuumavimo žymės. Žinojo poetas, kad tai paskutinis jo eilėraščių rinkinys. Jo turinio dvi dalys: *Minčių akimirkos* ir *Bibliniai sonetai*. Tai Santvara poetiniai mąstymai, sudėti į taisyklingų sonetų formą. Minoriniai, pritemdyti - lyg prieš saulėlydį gamta. Nors yra dvasinės rimties ir giedros akimirkų, išduodančių poeto gilų tikėjimą antgamtinio esimu.

Poetas išliko pats sau ištikimas, minčių srove daug nepasikeitęs nuo pat 1921 metų, kai pradėjo spausdinti savo kūrybą ir nuo pirmo eilėraščių rinkinio "Saulėtekio maldos" (1924).

Liko jis originalus, nesikartojas, kūrybingas, vis atsinaujinančiu požiūriu į kūrybą, naujų formų ieškotojas ("Rubajatai"). Sielos būseną gal tik labiau į pabaigą nuskaidrėjęs, bet dėmesio centre tie patys dalykai: žmogaus būtis, meilė, gamta, svajonės ar aštrios realybės briaunos... Tačiau gilus tikėjimas ir optimizmas, pvz., "Rudenio sonete":

*Viešpatie, kokia grožybė klonių ir kalnų,
Kokia gelmė mįslinga sielos vandeny.*

Panašiais posmais ir "Buvimo pėdsakuose" (1983), ir šiuose sonetuose poetas norėjo aprėpti šį margą pasaulį, išvelgti jo slėpinius, prisiliedamas prie įvairios realybės. Iš čia sonetų pavadinimai: *Lietuvai, Liaudies dainų sonetas, Kalėdų sonetas, Sonetas saulei, Sonetas apie baltą žiedą, apie nerimą, bičiulystę... Klausimų, nusiiminimo sonetas...*

Iš Biblinių sonetų būdingas Santvarui - *Nesurandama tiesa* (būdingas kiekvienam žmogui):

*įspėti Dievo mįslę - kaip akmenį ranka perskelti;
Toj mįslėj vargdieniai miršta pasiklodami vargus, -
Ir stovi štai žmogus ir keikia šaltą žemės krantą,
Gelmių jį nepasiekia ir Dievo žodžio nesupranta!"*

Užverčiant "Saulėlydžio sonetus", ima noras nulenkti galvą prieš Stasio Santvara poetinius ir kitų raštų bei teatrinių darbus lietuvių tautai ir branginti kaip nepaprasto draugo atminimą.

Brangus poezijos leidinys

"Aukso lyra". Iš Vakarų pasaulio poezijos. Sudarė ir vertė Alfonsas Tyruolis. Išleido Lietuviškos knygos klubas Čikagoje 1990 m. Aplankas ir viršelis - dail. P. Aleksos. Apipavidalinimas, rinkimas, laužymas - Teresės Bogutienės. Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos. Kaina: kietais viršeliais - 12 dol., minkštais - 9 dol.

Gražiai atrodo ir vertingas leidinys, graži dovanėlė poezijos mėgėjams. Vertėjas šį leidinį dedikuoja tautos dainiui Maironiui, puoselėjusiam pasaulinės poezijos vertimų mintį.

Kodėl brangus šis leidinys? Ne materialine prasme. Jo kaina nedidelė. O brangus grožine, informatyvine prasme ir pasiaukojimu tų žmonių, kurie prie jo dirbo: vertėjo, leidyklos, dailininko, rinkėjo...

Vertėjas šiuo darbu užsiima nuo 1925 m., taigi jau 60 metų jis laisvu nuo kitų darbų metu verčia į lietuvių kalbą ir spausdina ką nors gražaus iš pasaulinės literatūros. Alf. Tyruolis yra išleidęs vertimų iš plačios šių autorių kūrybos: Dantės, Šekspyro, Goethės, Novalio. Iš dar likusių nemažo pluošto vertimų ir sudarė „Aukso lyrą“.

Knygoje penki skyriai: *Iš ankstesniųjų amžių poezijos, Iš klasikinio ir romantinio meto poezijos, Iš naujesniųjų laikų poezijos, Iš ankstyvosios XX amž. poezijos ir Iš naujosios XX amž. poezijos*. Knygos gale - turinys, alfabetinė autorių rodyklė ir šaltiniai, iš kurių imta poezija vertimams. Autoriai net iš aštuoniomis kalbomis rašiusių, taigi vertėjas turi mokėti anglų, vokiečių, prancūzų, rusų, lenkų, ispanų latvių kalbas.

Technškai gerai atliktas darbas, vos pora korektūros klaidų; viršelio spalvos ir simbolinis piešinys bei raidymas - tiksliai, švariai ir estetiškai atlikti. Knyga labai gražios išvaizdos prašyte prašosi kam nors būti dovanojama...

Ką būtų galima pasakyti vertėjo adresu? Akivaizdu: darbštumas, meilė poezijai, pagarba ir meilė lietuvių kalbai. Per tą 60 metų trukusį vertimo laikotarpį Alfonsas Tyruolis yra išleidęs tryliką verstų poezijos knygų, šešias prozas ir vieną dramą. Pats būdamas originalios poezijos kūrėjas, Tyruolis pasirenka vertimams vertingus kūrinius. Jo skonis vargu kam užkliūtų, nors dominuoja romantinė, religinė poezija. „Aukso lyros“ rinkiny pradedama Pranciškaus Asyžiečio „Saulės giesmė“, užbaigiama šveicarų poeto Max Bollinger (gim. 1929) „Išpažinimu“:

*Tau, Viešpatie, ši valanda pavaldi,
Tu pasupį rankoj mano sielvartą.*

*Aš Tavo meilės įsakymams galvą lenkiu.
Aš šviesą tikiu” (245 psl.).*

Apie vertimų tikslumą ir jų poetinę vertę sunku net spėti, neturint prieš save originalių kūrinių ar nemokant tos kalbos. Bet, kai kurių autorių poeziją skaičius, nors kiek pažįstant šaltinius, pajunti bent, kad Tyruolio vertimai atlikti sąžiningai, vertimo forma artima originalui, perduota mintis, nuotaika. Prieš vertimus duodama labai trumpa autorių biografija ir jų kūrybos charakteristika. Pavyzdžiui, 152 psl.:

William Butler Yeats (1865-1939) airių kilmės, rašęs angliškai. Gimė netoli Dublino, studijavo dailę Anglijoje ir Dubline, vėliau perėjo į literatūrą. Vienas žymiųjų airių renesanso atstovų (1922 m. Airių respublikos senatorius). Kūryba jo artima prancūzų simbolizmui ir anglų W. Blake'o misticismui. Nobelio premija 1923 m.

Panašiai aptariamas kiekvienas autorius.

„Aukso lyra“ - vertingas leidinys geriau pažinti Vakarų poetus ir jų poetinę kūrybą, ja pasigėrėti. Vertėjas ir leidėjai lietuvių kultūrai didžiai pasitarnavo.

ATSIUSTA PAMINĖT

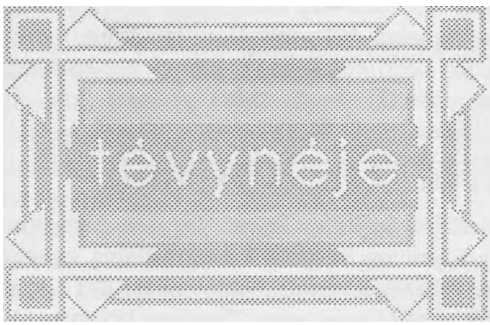
♦ Lietuvių Šv. Kazimiero parapijos AUKSINĖ SUKAKTIS, 1941-1991. Los Angeles, Kalifornija. Leidinį redagavo ir tekstą parašė Ignas Medžiukas. Leidinio techninis redaktorius Valentinas Varnas. Viršeliai Marijos Žymantienės. Šv. Kazimiero ženklas Alfons Pažiūrienės. Išleido parapijos taryba. Spaudai paruošė Aleksandras Pakalniškis, Jn. Didelis formatas, 102 psl.

♦ Vytautas Bagdanavičius. TIKĖJIMO, IŠMINTIES IR TAIKOS DVASIA. Religinių straipsnių rinkinys. Išleido „Lietuviškos knygos klubas 1991 m. Čikagoje. Viršelis dail. Petro Aleksos. 203 psl.

Pats autorius įvade taip šią knygą apibūdina: „Lietuviška visuomenė dažnai girdi aiškinimus evangelijų tekstų, bet mažiau pažįsta Naujojo Testamento dalį, kurią sudaro apaštalų darbai ir jų laišškai bei raštai.

Dėl to, redaguodamas 'Laivą' 1950-51 m., pasirinkau pasidalyti su skaitytojais paaiškinimus ir svarstymus tų Naujojo Testamento tekstų, kurie Mišiose pasirodo, kaip skaitymai arba lekcijos. Nors tai buvo pirm Antrojo Vatikano Susirinkimo laikų, tačiau jie atrodo yra verti dėmesio. Naujoje Liturgijos reformoje Mišioms ne kartą yra parinkti kiti skaitymai.

Dėl to tiesioginiu būdu, kaip medžiaga mąstymui dalyvaujant Mišiose, šie svarstymai netiks. Tačiau, nepaisant to, šie svarstymai ir įžvalgos paliečia aktualius tikėjimo klausimus, kurie daug kam kyla. Dėl to, juos surinkęs, siūlau lietuviškai visuomenei religinės kultūros ugdymui“.

Paruošė Gediminas Vakarīs

ŽINIOS IŠ DZŪKIJOS

▼ Varėnos valstybinė grūdų perdirbimo įmonė pradeda sutartinėmis kainomis pirkti grikius. Ateinančiais metais pastačius grikių perdirbimo gamyklą, įmonė galės per metus vartotojams pateikti daugiau kaip tris tūkstančius tonų grikių kruopų, kurių šiandien parduotuvėse ir su žibalu nerasi. Gal tai paskatins dzūkų daugiau auginti jų smėlynus mėgstančius grikius.

▼ Alytaus valstybinės “Astros” gamykla pagamins pirmąsias naujo pavyzdžio dviejų tipų skalbimo mašinas. Jos dešimties kilogramų talpos ir visai sausai išgręžia skalbinius. Viena labiau tiks vaikų darželiams, ligoninėms, o kitos - didelėms skalbykloms.

▼ Leipalingyje, kur įsikūrė Lazdijų rajono melioratoriai, veikia sulčių cechasis, yra bitynas, jau senokai dirba ir elektronikos dirbtuvės, o dabar melioratoriai ėmė gaminti keramzito blokelius, kuriuos noriai perka individualių namų statytojai.

▼ Varėnos rajone atliekama nemaža istorinių ir kultūros paminklų priežiūros bei apsaugos darbai. Šiemet norima baigti tvarkyti Merinės pilikalnį, restauruoti Liškiavos bažnyčią. Tvarkomas etnografinis Zervynų kaimas.

▼ Alytaus miesto savivaldybė paskyrė šių metų kultūros premijas. Jos atiteko knygos “Sušaudytos dainos” sudarytojams - V. Ledui, H. Rimkui, Z. Bulgakovui, “Putino” choro muzikos studijai, audėjai J. Platukienei.

▼ Šiemet Druskininkų gėlininkų mėgėjų būrelis mini savo veiklos dvidešimtmetį. Gėlių

augintojai surengė nemažai parodų, pasodino skverą prie pašto, rūpinasi M. K. Čiurlionio muziejaus aplinka ir jo tėvų kapais, puošia miestą.

▼ Alytuje vis nesibaigia istorija dėl sovietų kareivių perlaidojimo. Antkapiais pažymėtųjų palaikai jau ilsisi šalia savo bendražygių Ulonų gatvėje. Archeologas E. Svetikas, kultūros paveldo Alytaus apygardos valstybiniai inspektoriai, miesto komunalininkai, tirdami buvusias kapines, surado daugiau palaikų. Jie neįvardyti, neatžymėti. Virš jų sovietų valdymo metais pasodintos eglės leido šaknis. Tapatybes identifikuoti nepavyko. Aišku, kad sovietų kareiviai ir karininkai.

Be kapų, be atminimo lentos - štai taip sovietų valdžia gerbė “vaduotojus”! Kareiviai jau atgulė į kapines Ulonų gatvėje.

▼ Alytuje atvėrė duris dar vienas kraštotyros muziejaus filialas - Anzelmo Matučio (Matulevičiaus) memorialinis kabinetas. Jis išliko autentiškas - jame tebetvyro poeto dvasia ir nuotaika.

▼ Alytuje įvyko Lietuvos pediatrių suvažiavimas. Įžangine kalba jį atidarė Lietuvos sveikatos apsaugos ministras Juozas Oleka. Motinos ir vaiko sveikatos apsaugos viršininkė Ona Vainauskienė kalbėjo apie vaikų sveikatos būklę Lietuvoje.

Lietuvos pediatrių draugija suvažiavimus rengia kas ketveri metai. Kartu su Lietuvos mokslininkais pranešimus suvažiavimui parengė ir svečiai iš Latvijos, Estijos, Gudijos, Švedijos ir kitų užsienio šalių pediatrai. Suvažiavime dalyvavo į Lietuvą atvykusios Pasaulinės sveikatos organizacijos ekspertų grupės atstovė, PSO Europos biuro Kopenhagoje patarėja, Kauno medicinos akademijos docentė Aušra Sačkutė.

▼ Paskutinėje Alytaus miesto tarybos sesijoje deputatai vienbalsiai nusprendė Vidzgirio mikrorajone įkurti katalikišką mokyklą. Šiemet ją pradės statyti, todėl vaikus priims tik rudenį. Mokyklos įkūrimu rūpinasi Šv. Kazimiero parapijos klebonas J. Gražulis ir Alytaus miesto tarybos kultūros ir švietimo komisijos pirmininkas K. Miliauskas. Dabar steigiamą pradinę, o vėliau ir aukštesniąjį.

▼ Merkinėje paminėtas Dainavos partizanų atminimas. Bažnyčioje aukotos šv. Mišios, kultūros namuose įvyko minėjimas. Žmonės aplankė ir Skausmo kalnelį. Šį kalnelį pirmas tvarkyti pradėjo Juozas Kaupinis. Dabar čia pastatyta daug kryžių, užrašytos kovotojų pavardės bei jų žuvimo datos.

TAUTINIO ATGIMIMO AŽUOLYNAS

Spalio mėn. 12 d. Ožkabaliuose (Vilkaiviškio raj. Bartininkų apyl.) Lietuvos tautinio atgimimo ažuolyne buvo pagerbti žuvusieji dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Pavasarį čia buvo pasodinta trylika ažuoliukų ir viena liepaitė sausio 13 d. aukų atminimui. Dabar šalia šių medelių pasodinti ažuoliukai - jie primins žuvusiuosius Medininkų muitinėje. Šalčininkų pasienio poste ir prie Aukščiausios Tarybos Vilniaus M. K. Čiurlionio meno mokyklos moksleiviai, vadovaujami mokytojo keramiko Egidijaus Talmanto, ant paprastų lauko akmenų iškalė žuvusiųjų pavardes.

Susirinkusieji ant ažuolyno aukuro kalvos įkūrė Lietuvos tautinio atgimimo ažuolyno globos bendriją. Buvo aptarti ir priimti bendrijos įstatai, išrinkta devynių narių taryba. Tarybos pirmininku išrinktas Vilniaus valstybinio instituto "Komprojekto" skyriaus vyriausias specialistas Vitalius Stepulis. Bendrijos tikslas - puoselėti, prižiūrėti ir tvarkyti šį unikalų ažuolyną. Jos nariu gali būti kiekvienas, kuris čia sodino bei prižiūri medelius. (Lietuvos aidas)

KAPAI IR LAIDOJIMO VIETOS YRA ISTORIJOS IR KULTŪROS PAMINKLAI

1990 metų liepos 30 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė nutarimą: "Visos neveikiančios kapinės ir laidojimo vietos, taip pat visų karių, partizaninio ir rezistencinio judėjimo dalyvių kapai ir laidojimo vietos yra istorijos ir kultūros paminklai". Ilgus pokario dešimtmečius niekinti Lietuvos karių, savanorių, rezistentų kapai dabar susilaukė valstybės globos. Minimų kapų kategorijai priskirtini ir Lietuvos karo lakūnų kapai su paprastais, bet įspūdingais paminklais, it paskutiniam skrydžiui

sustingusiais keturmenčiais sraigtais. Pamiršti, atlaikę laiko negandas, o neretai ir piktos rankos smūgius. (Lietuvos aidas)

DĖL IŠEIVIJOS LIETUVIŲ PILIETYBĖS

(Lietuvos Sąjūdžio Seimo Tarybos pareiškimas)

Lietuvos Respublika, spręsdama gyventojų pilietybės klausimus, vadovaujasi dar Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos priimtu (1989 m. lapkričio 3 d.) pilietybės įstatymu.

Jeigu tas įstatymas 1989 metų politinėmis aplinkybėmis buvo pateisinamas kaip Lietuvos saugiklis, tai šiandien po Kovo 11-osios akto paskelbimo, Lietuvos Respublikos pripažinimo užsienyje ir kitų mūsų valstybingumo įtvirtinimo faktų - ne vienas jo straipsnis yra anachroniškas. Įstatymas ypač nepalankus tiems asmenims, kurie priversti apleisti Lietuvą II Pasaulinio karo metais pasklido po Vakarų Europą, Šiaurės bei Pietų Ameriką, Australiją, ir jų palikuonims.

Žinant tos išeivijos bangos indėlį į Lietuvos kultūrą, politinę mintį, jos nenuilstamą darbą ginant Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės bylą užsienyje, materialinę pagalbą, šiandien visapusiškai žalinga karo išeivių nelaikyti Lietuvos Respublikos piliečiais. Pilietybės suteikimas išeivijos atstovams išimties keliu - klausimo neišsprendžia.

Lietuvos Sąjūdžio Seimo Taryba įsitikinusi, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba privalo kuo greičiau priimti naują pilietybės įstatymą arba egzistuojančiame įstatyme padaryti atitinkamas pataisas mūsų išeivijos atžvilgiu. (Lietuvos aidas)

VYDŪNO PALAIKAI BITĖNŲ KAPINĖSE PRIE RAMBYNO

Spalio 17 d. apie ketvirtą valandą autobusus iš Vokietijos su Vydūno palaikais pasiekė Lietuvos sieną ties Lazdijais. Juos palydėjo Vydūno draugijos pirmininkas, palaikų perkėlimo iniciatorius Vacys Bagdonavičius ir Kauno tarybos deputatai bei valdybos vadovai. Kauniečių savivaldybė ir Detmoldo, Lipės krašto sostinės vadovybė - pagrindiniai šios kilnios akcijos mėcenatai. Prieš išlydint Vydūno palaikus iš Detmoldo, Berlyne, Anabergo pilyje, vyko kelių su Lietuva susijusių vokiečių kul-

tūrinių bendrijų organizuota konferencija, skirta lietuvių ir vokiečių santykių 750 metų sukakčiai. Vydūnas yra vokiečių kalba parašęs istoriosofinį traktatą „Vokiečių ir lietuvių santykiai per septynis šimtmečius“. Konferencijoje pranešimą šios knygos tema skaitė V. Bagdonavičius.

Lazdijuose prie atstatyto paminklo už Lietuvos laisvę įvyko gedulingas mitingas Vydūno atminimui pagerbti, pradėtas Lietuvos himnu.

Kalabėjo AT deputatas Romualdas Ozolas, Rašytojų sąjungos pirmininkas Vytautas Marvinkus, dainavo Veronika Pavilionienė, Alytaus ir Druskininkų tremtinių ir politkalinių choras, Lazdijų kamerinis choras, buvo skaitomos ištraukos iš Vydūno kūrinių. Dalyvavo ir Vydūno brolio anūkas Jorgenas Storosta, mokslininkas filologas.

Vydūno palaikai Kaune buvo sutikti prie Laisvės paminklo skambant varpams ir giedant „Lietuviais esame mes gimę“. Kalbėjo iš Detmoldo sugrįžęs Kauno miesto tarybos deputatas Vygintas Grinis, AT kultūros, švietimo ir mokslo komisijos pirmininkas Gediminas Ilgūnas, Kauno VDU rektorius Algirdas Avižienis, evangelikų bendruomenės vardu Irena Pipinaitė. Buvo skaitomi Vydūno kūriniai, sugiedota jo giesmė „Mes Lietuvos vaikai“, kurią Vydūno draugija nuo 1988 m. yra pasirinkusi savo himnu. Po programos palaikai buvo išlydėti į Šilutę. Kartu iškeliavo ir iš Detmoldo kapinių atvežtas paminklinis akmuo nuo Vydūno kapo.

Vydūno palaikai buvo palaidoti Bitėnų kapinėse prie Rambyno (Šilutės raj.). (Lietuvos aidas)

PASKIRTAS VYDŪNO FONDO ŽYMUO

„Amerikos balso“ lietuvių redakcija Eltai perdavė savo korespondentės Lindrės Žibaitės pranešimą, kad šių metų Vydūno fondo žymuo ir penkių tūkstančių dolerių dovana paskirta Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos pirmininkui Vytautui Landsbergiui. Žymuo ir dovana bus įteikti Vilniuje.

Vydūno fondą 1952 m. Čikagoje įkūrė Akademinis skautų sąjūdis. Jo tikslas remti aukštojo mokslo siekiančius lietuvius skautus. Fondas taip pat leidžia knygas. (Ten pat)

TILŽĖJE KURIAMAS VYDŪNO MUZIEJUS

1933-1944 metais Vydūnas gyveno Tilžėje, buvusioje prestižinėje Klauzijos gatvėje (dabar Lenino). Prieš keletą metų prie šio namo buvo pritvirtinta memorialinė lenta, o dabar architektė Janina Naujalienė parengė namo restauravimo ir jo pritaikymo memorialiniam muziejui projektą. Respublikos specialistai ir aptarime dalyvavęs Sovietų vyriausias architektas Nikolajus Riabovas gerai įvertino projektą. Buvo pritarta Sovietų vadovų pasiūlymui Klauzijos gatvei suteikti saugomos zonos statusą.

Vydūno muziejų restauruos Klaipėdos specialistai. Dalį lėšų šiam tikslui skiria ir Sovietų miestas. Muziejų žadama atidaryti 1993 m. pažymint Vydūno gimimo 125-ąsias metines. (Ten pat)

ŠIAULIUOSE ATIDENGTA PROF. MYKOLO BIRŽIŠKOS MOZAIKINIS PORTRETAS

Buvusi Šiaulių berniukų gimnazija (dabar Juliaus Janonio vidurinė mokykla) pažymėjo savo 140-ties metų sukaktį. Tarp ją baigusių daugelio žymių visuomenės, mokslo, kultūros veikėjų buvo ir broliai Biržiškos. Šiaulietis dailininkas Vitolis Trušys sukūrė vieno iš jų - prof. Mykolo Biržiškos, literatūros istoriko, mokslo veikalo, vadovėlio, prisiminimų knygos „Anuo metu Viekšniuose ir Šiauliuose“ autorius mozaikinį portretą. Jis atidengtas šioje mokykloje. (Lietuvos aidas)

LIETUVOS HIMNAS

Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą dėl Lietuvos valstybinio himno. Lietuvos valstybinis himnas yra Vinco Kudirkos Tautiška giesmė. Įstatyme numatyti atvejai, kada Lietuvos valstybinis himnas yra giedamas arba grojamas. Viešai giedant ar grojant Lietuvos valstybinį himną, susirinkusieji išklauso himną stovėdami, vyrai nusiima galvos apdangalą, o tikrosios apsaugos kariai ir policijos pareigūnai himną pagerbia krašto apsaugos statutu nustatyta tvarka. Įstatyme pažymėta, kad Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat Lietuvoje esantys kiti asmenys, privalo gerbti Lietuvos valstybinį himną. Viešas pasityčiojimas iš himno baudžiamas nustatyta tvarka. (Lietuvos aidas)

VISAS INTELEKTUALINES JĖGAS –LIETUVAI (*Kreipimasis į Lietuvos mokslininkus*)

Spalio 26 d. Vilniaus universiteto Didžiojoje auloje įvyko Lietuvos Respublikos piliečių chartijos ir Lietuvos mokslininkų sąjungos konferencija “Valstybinė mokslo ir studijų politika”.

Sveikinimo žodį konferencijos dalyviams tarė Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis.

Filologijos daktaras Vytautas Kubilius perskaitė Lietuvos Respublikos piliečių chartijos kreipimąsi į Lietuvos mokslininkus.

Sovietinis totalitarizmas siurbė iš Lietuvos ne tik fizinės jėgas “komunizmo statyboms”, bet ir žiauriai eksploatavo ir tautos intelektualinį potencialą. Daugiau kaip 80% Lietuvoje atliekamų darbų buvo vykdomi pagal Sovietų Sąjungos centrinių įstaigų užsakymus. Aukštųjų mokyklų ir institutų laboratorijos buvo priverstinai įtrauktos į įslaptintus tyrinėjimus, stiprinančius Sovietų Sąjungos karinį potencialą. Humanitariniams mokslams primestas uždavinys - įteisinti okupacinį režimą. Ekonomistai turėjo “moksliškai” pagrįsti pražūtingą Lietuvai vienkiemių nugriovimo ir pramonės gigantų statybos akciją.

Nepriklausomybė išlaisvino Lietuvos intelektualines jėgas iš kolonijalinės priklausomybės komunistų partijos kontrolės ir bolševizmo ideologijos pančių. Tačiau baimė, kad gyve-

nimas gali būti jėga grąžintas į senas vėžes, marksistinio auklėjimo reliktai, buvusio partiskumo našta dar ištikus metus laikė dalį kūrybinio intelekto žmonių atsargaus lūkuriavimo ir neutralumo pozicijose.

Atiduokime visą tautos intelektualinį potencialą Lietuvos dvasiniam prisikėlimui, jos ekonomikos suklestėjimui. Dirbkime savo tėvynei, nieieškodami baltesnės duonos svetur. Nelaukime iš vyriausybės postų ar užsakymų, o patys varykime savo vagą - svarstykite, spřęskime, darykite atradimus, skelbkime istorinę tiesą. Remdamiesi moksline kompetencija ir kūrybingumu, ryžtingai šalinkime paveldėtas pseudomokslines koncepcijas ir laužykime biurokratinį sukaulėjimą, visokeriopaipapildykime informacinius kanalus pasaulinio mokslo ir kultūros naujovėmis, sutelkime geriausias jėgas tautos intelekto ugdymui, puoselėkime fundamentaliuosius tyrimus Lietuvoje. Esame laisvi!

Pranešimus apie Lietuvos mokslo reformą, universitetų statusą, pagrindinių tyrimų plėtotės problemas, mokslo ir studijų integraciją skaitė profesorius Bronius Kuzmickas, Vilniaus universiteto rektorius, prof. Rolandas Povilionis, prof. Bronius Grigelionis, prof. Rimantas Šližys. Pranešimą apie valstybinę mokslo ir studijų politiką padarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės ministro pirmininko pavaduotojas Algis Dobravolskis. (Lietuvos aidas)

- Vytautui Skuodžiui už veikalą “Totalinio sovietinio ateizmo agresija Lietuvoje” paskirta 2.000 dol. premija. Kita 3.000 dol. premija paskirta evangelizacijos grupei “Gyvieji akmenys” Lietuvoje. Grupė konkrečiais darbais pasiryžo įsijungti į dvasinį atgimimą Lietuvoje. Premijų skyrimą atliko speciali komisija, sudaryta Putnamo seselių. Premijoms lėšos susidariusios iš palūkanų įnašo, kurį tam reikalui prel. J. Prunskis padarė Lietuvių Fonde.

- Vadinamo Marijos Legiono grupės yra paplitusios visame pasaulyje ir jos atlieka svarbų individualaus apaštalavimo darbą. Pvz., Paragvajuje su religine mintimi įsisukus tarp kareivių, pavyko pasiekti, kad 60 kareivių priėmė pirmą Komuniją. Vienoje, Austrijoje, Marijos Legiono nariai apaštalauja tarp

narkotikų vergų. Insbruke vienas to legiono veikėjų įstojo į kunigų seminariją, o viena iš mergaičių vadovių įstojo į vienuolyną. Strasburge, Prancūzijoje, legiono narės vieno musulmono dukterį, jau pačiai paprašius, išmokė katalikų tikėjimo, ir ji, 20 m. amžiaus, apsikrikštijo. Apie tai skelbia jų žurnalas “Maria legions”

1991 m. rugsėjo numeryje. Čikagoje yra ir lietuvių, besidarbuojančių su Marijos Legionu, pvz., Marytė Smilgaitė, sekretoriaujanti vienoje teisinėje firmoje.

- Pokario metais Sovietų armijoje buvo nužudyta ar nusižudė daugiau kaip tūkstantis Lietuvos jaunuolių, neskaitant mirusių dėl nelaimingų atsitikimų. Lietuvoje įvyko jų gimių suvažiavimas. Ieškoma būdų pagelbėti nukentėjusių šeimoms.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, SJ

Prielinksnio tarp vartosena

Prielinksnis *tarp* (*tarpu*) vartojamas su kilmininku, žymint: 1. vietą, ribojamą dviejų objektų: *Šulinys buvo tarp pirkios ir klėties. Jis gyvena tarp Vilniaus ir Kauno.* 2. vietą, esančią daugelio vienerūšių daiktų viduje: *Jų sodyba buvo tarp miškų.* 3. laiką, ribotą dviejų momentų: *Tai įvyko tarp trečios ir ketvirtos valandos.* 4. galimų nukrypimų ribas: *Dalyvių skaičius svyravo tarp šešių ir septynių šimtų.* 5. įvairius santykius: *Tarp šių draugų yra daug panašumo. Kilo karas tarp kaimyninių tautų.* 6. savitarpus veiksmus: *Susitarė tarp savęs. Tarp mūsų kalbant.* 7. dalybų dalyvius: *Tėvo palikimą pasidalijo tarp sūnų ir dukterų.* 8. asmenis, su kuriais palaikomi nuolatiniai ryšiai: *Jis gyvena tarp mokslo žmonių.*

Prielinksnis *tarpu* vartojamas kai kuriose tarmėse, bet kartais jis priimtinas ir bendrinėje kalbai.

Posakis *tarp savęs* dažnai visai be reikalo vartojamas. Pvz., užuot pasakius *Juodu vis tarp savęs ginčijasi*, užtenka sakyti *Juodu vis ginčijasi*.

Su veiksmažodžiais *kalbėti*, *šnekėti* taip pat geriau apsieiti be prielinksnio *tarp* konstrukcijų, pvz.: *Tarp mūsų kaimo gyventojų eina kalbos* (=Mūsų kaimo gyventojai kalba). *Tarp paauglių kartais pasišnekama apie netinkamus dalykus* (=Paaugliai kartais pasišneka...)

Su veiksmažodžiais *dalyti*, *skirstyti*, šalia

tarp konstrukcijų, bendrinėje kalboje dažnai vartotinas naudininkas, pvz.: *Tėvas padalijo turtą tarp sūnų* (= sūnums). *Tarp valdybos narių* (= valdybos nariams) pareigos buvo paskirstytos pagal jų polinkius ir sugebėjimus.

Dabartiniu metu labai paplitęs polinksnis *tarpe*. Dažnai jis vartojamas mūsų raštuose, norint dirbtinai sumokslinti, suintelektualinti. Tokia vartosena šnekamojoje kalboje beveik nepasitaiko, nors dabar kai kas to “tarpe” jau griebiasi. Beveik visur jį galima pakeisti prielinksniu *per*, bet kartais reikia ir visą sakinį perredaguoti. Pvz.: *Visų krepšinio komandų tarpe geriausiai pasirodė Kauno “Žalgiris”* (= Iš visų krepšinio komandų...) *Koncerte dalyvavo kelios mūsų dainininkės, jų tarpe* (= tarp jų) *viešnia iš užsienio. Teniso žaidimas labai mėgstamas tiek jaunimo, tiek ir suaugusiųjų tarpe* (= Teniso žaidimą mėgsta tiek jaunimas, tiek ir suaugusieji). *Šie reiškiniai labai dažni mūsų tautiečių tarpe* (= Šie reiškiniai labai dažni tarp mūsų tautiečių arba: Šie reiškiniai labai būdingi mūsų tautiečiams).

Kai kurie žemaičiai rašytojai *tarpe* kartais yra vartoję prieš linksnį: Pvz.: *Tarpe augančių girių vienas beržas apsenęs stovi liūdnas ir skundžias vargu* (Mair.). *Lūkuriavo, kol išbris darbininkai, ir tarpe savęs šnekučiavo* (Žem.).

Bendrinėje kalboje *tarpe* prieš linksnį vartoti neįprasta. Kaip jau minėta, mes jį vadiname ir vartojame *polinksniu*.

- Naujojo Testamento lietuviškosios laidos jau visos išparduotos, svarstomas naujos laidos išleidimas, bet jau dabar galima gauti visą Naująjį Testamentą, įkalbėtą V. Balčiūno į 16 kasečių. Jos visos kainuoja 26 dol. Adresas: HOSANNA, 2421 Aztec Road, NE, Albuquerque, NM 87107-4224. Čia gaunamos Naujojo Testamento kasetės ir kitomis kalbomis. Smulkesnių informacijų galima gauti (nemokamai) paskambinus tel.: 1-800-545-6552.

- Vokietijos kunigas Jonas Kolpingas, pradėjęs veiksmingą darbininkijos socialinį sąjūdį pereitame šimtmeityje, spalio mėnesį paskelbtas palaiminuoju. Šio sąjūdžio Šaka veikia ir Čikagoje, su centru 5826 N. Elston. Čikagoje ji veikia beveik šimtmetis. Sąjūdis ypač populiarus tarp vokiečių katalikų, sutraukęs apie 265.000 narių.

Vienas kalinys pasakojo:

— Kartą nuėjome apiplėšti provincijos banko. Viskas puikiai ėjo, tik kasininkas, kurį pirmąjį surišome ir buvome užkimšę burną, muistėsi, vartė akis, rodydamas, kad nori kažką pasakyti. Susidėję pinigų, atkimšome jam burną.

— Ponai, — sudejavo kasininkas, — paimkite ir kasos knygas. Aš paėmiau iš kasos 50.000 dolerių. Kai paaiškės, tai aš prašuvęs.

— Ką gi padarysi, — sako kalinys, — paėmėm ir knygas. Juk reikia savo artimui pagelbėti.

^

Tėvas sako dukrai:

— Tas tavo kavalierius, man atrodo, per ilgai sėdi pas tave vakarais.

— Ką tu, tėti? Visai neilgai.

— Gerai, gerai... Tik pasakyk jam, kad išeidamas neimtų mano rytinių laikraščių.

Varšuvon atsilankė aukštas Amerikos dvasininkas. Jis vadovą paklausė:

— Ar tamsta esi katalikas?

Taip, esu katalikas, bet nepraktikuojantis.

— Tai tamsta esi komunistas?

— Taip, praktikuojantis, bet netikintis.

Teisme advokatė gina savo klientą:

— Ponai prisiekusieji, aš taip esu įsitikinusi kaltinamojo nekaltumu, kad po jo išteisinimo tuoj pasiimu jį sau už vyrą.

Kaltinamasis:

— Prisipažįstu, kad esu kaltas...

Krautuvėse pardavėja padeda klientei apsilvilkinti platų, sunkų ir brangų kailinį palatą ir, žinoma, jį kaip įmanydama giria. Pirkėjos vyras kramto lūpą ir nesugalvoja argumentų atkalbinti žmoną nuo tokio kišenės ištuštinimo. Staiga padėtį išgelbsti ketverių metų sūnus:

— Mama, kaip tu gražiai atrodai tarp tų plaukų, dabar visai panaši į gorilą...

— Ar jūs, daktare, esate tikras, kad aš pasveiksiu? — klausia nusigandusi motelėlė.

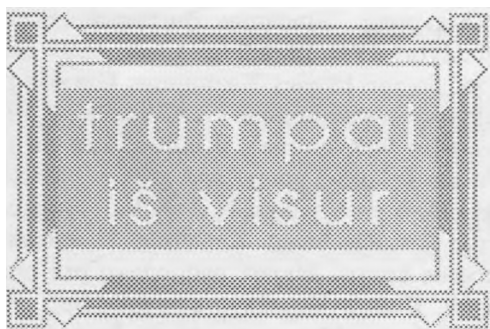
— Aš žinau vieną atsitikimą, kad daktaras gydė ligonį nuo plaučių uždegimo, o ligonis mirė nuo apendicito...

— Nesijaudink! — nuramino daktaras, — man taip nepasitaiko. Jeigu aš gydaus ligonį nuo plaučių uždegimo, tai jis ir miršta nuo plaučių uždegimo...

Viename Amerikos kalėjime N. Metų proga buvo suruoštas kalinių prisiminimų vakaras.

• Vatikane lapkričio 17 d. įvyko iš Lietuvos kilusio Juozapo Rapolo Kalinausko kanonizacija Šv. Petro bazilikoje. Popiežius Jonas Paulius II pasveikino išskilmėse dalyvavusį Lietuvos parlamento pirm. V. Landsbergį, laimino visus iš Lietuvos atvykusius ir Lietuvą. V. Landsbergis, vysk. J. Tunaitis buvo pakviesti į bazilikos koplyčią, kur su jais ir su lenkų delegacijos nariais popiežius pasisveikino ir pareiškė, kad naujasis šventasis yra abiejų šalių šventasis, gyvenimą pašventęs savo tėvynei ir gimtajai šaliai. V. Landsbergis popiežiui padėkojo už rūpinimąsi Lietuva, pasakė, kad Lietuva meldžiasi už popiežių. Išskilmėse dalyvavo St. Lozoraitis. Po to atstovybės patalpose įvyko susitikimas su vietos lietuviais. Lapkr. 19 popiežius savo bibliotekoje priėmė V. Landsbergį, kuris popiežių supažindino su padėtimi Lietuvoje ir pakvietė popiežių aplankyti Lietuvą. Vėliau Landsbergis su Vatikano valstybės sekretoriumi kard. Angelo Soldano aptarė Lietuvos ir Vatikano santykius.

• Studentų bažnyčioje Kaune okupantai buvo įrengę sandėlį. Dabar ji perduota *Caritas* globon ir joje tuo tarpu paskirstomi vaistai ir iš užsienio gaunama humanitarinė pagalba.

• Australijoje, Sidnio mieste, lietuvių kape-lionas prel. P. Butkus su parapijiečiais ryžosi pastatyti paminklinį lietuvišką kryžių prie Šv. Joachimo bažnyčios, kur lietuviai jau 25 m. turi savo pamaldas, dažnai prašydami laisvės Lietuvai.

• Lietuvoje po pusės šimtmečio pertraukos vėl gražinta policijos šventė Angelų Sargų dieną (spalio 2). Šventė pradėta Mišiomis Vilniaus katedroje, pašventinta policijos vėliava, prie Vidaus reikalų ministerijos atidengtas pamin-klas žuvusiems policininkams. Išskilmėse dalyvavo Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirm. V. Landsbergis, min. pirm. G. Vagnorius, kiti aukštieji valdžios žmonės bei partijų pir-mininkai.

• Vatikano radijo direktorius jėzuitas kun. Sesto Quarcetti, sirgęs vėžiu, mirė 1991 m. rugs. 17 d., sulaukęs 54 m. amžiaus. Kunigu buvo įšventintas 1967 m. Daug metų dirbo Vietnamo misijose.

• Kuboje diktatorius Castro yra ištrėmęs apie 130 kunigų ir vieną vyskupą. Nors Castro moti-na - pamaldi katalikė, nors jis pats yra lankęs jėzuitų mokyklą, bet jo valdomo krašto katali-kai jaučia priespaudą, diskriminaciją. Kubos 11 mil. gyventojų yra katalikai. Yra septynios vyskupijos su 219 kunigų ir 329 vienuoliais.

• Meksikoje 1991 m. rugsėjo mėnesį buvo areštuotas kun. J. Padrone Ganzalez, darant spaudimą vyskupui, kad nebūtų kalbama apie

kaimiečių sunkią padėtį, socialines neteisybes. Pranešime iš Chapas skelbiama, kad tai jau antras kunigas, įkalintas dėl socialinio teisingu-mo ieškojimų.

• D. Britanija savo nauju ambasadorium prie Šv. Sosto paskyrė Andrew E. Palmer. Įteik-damas savo kredencijalus Vatikane, tas am-basadorius kalbėjo apie artimus ryšius tarp D. Britanijos ir Šv. Sosto.

• Seniausia lietuvių bažnyčia JAV-se - Šv. Jurgio, Shenandoah, Pa., spalio 6 d. iš-kilmingai atšventė 100 m. sukaktį. Dalyvavo apie 600 parapijiečių. Šiemet sueina 125 m. nuo pirmųjų žinomų lietuvių angliakasių, atvykusių į tos apylinkės kasyklą.

• Kardinolas Paul Emile Leger, 87 m. am-žiaus, mirė lapkr. 13 d. Montrealio ligoninėje. Jis per 18 m. buvo Montrealio arkivyskupu. Iš tų pareigų pasitraukęs, išvyko į Kamerūno kraštą dirbti raupsuotųjų tarpe, su kuriais išbuvo 12 metų. Buvo gimęs ir augęs Kvebeke, Ka-nadoje. Jis dar buvo konklavėje, kuri popiežium išrinko Joną XXIII, o taipgi kardinolų susi-būrimė renkant Paulių VI, Joną Paulių I ir dabartinį popiežių Joną Paulių II.

• Saginaw, Mich., vyskupas Kenneth J. Unte-ner Detroito laikraščio korespondentui pareiškė mintį, kad reikėtų šventinti kunigais ir moteris. Jis laiko šį reikalą svarstytinu Bažnyčioje; jis pats pasisako už tai.

• Lietuvių katalikų mokslo akademija Vilniu-je, Šv. Jono bažnyčioje, lapkr. 9 d. surengė teo-logijos daktaro vysk. Pranciškaus Būčio minė-jimą jo mirties 40 m. sukakties proga. Apie jo veiklą pranešimą padarė kun. Pr. Račiūnas. Prel. prof. V. Kazlauskas kalbėjo apie encikliką "Rerum novarum", nuo kurios socialinių idėjų paskelbimo praėjo 100 m., o mokslų kandidatas M. Bloznelis kalbėjo tema: "Bažnyčios pažiūra į privačią nuosavybę".

• JAV prezidentas G. Bush, nuvykęs į NATO konferenciją Romoje, lapkr. mėn. aplankė popiežių Joną Paulių H. Ten jį pasitiko Amerikos kolegijos choras su "God bless America". Vizito metu prezi-dentas su popiežium aptarė pasaulio problemas.

• **Kražių skerdyinių 100 m. sukakties minėjimas vyks 1993 m.**

- Panevėžyje vėl atidaryta Švč. Trejybės šventovė. Okupantai komunistai ją buvo paverę sandėliu, o salė buvo naudojama parodoms. Kun. R. Pukeniui vadovaujant, bažnyčią atnaujino Panevėžio meistrai. Požemiuose įrengtos dvi šarvojimo koplyčios ir erdvios patalpos jaunimo kultūrinei veiklai bei meno parodoms.
- Kanados paštas atėmė antros klasės siuntą "Tėviškės žiburiams". Dabar persiuntimas Kanadoje pabrango penkeriopa, j JAV pirma kainavo vieno numerio siuntimas 6 ct., o dabar -31 ct. Per metus susidarys didelė persiuntimo išlaidų suma - apie 100.000 dol.
- Pirmą kartą po 1917 m. revoliucijos Petrograde spalio pabaigoje stačiatikių dvasininkas pašventino Sovietų laivynui priklausantį naują laivą, dalyvaujant įgulos karininkams ir eiliniams.
- Vatikane spalio pabaigoje įvyko Europos kultūrininkų simpoziumas tema: "Krikščionybė ir kultūra Europoje - praeitis, atminimas, dabarties savimonė, ateities planai". Popiežius norėjo, kad Europos kultūrininkai pasisakytų tais klausimais, kuriuos lapkričio 28 - gruodžio 14 d. svarstys Europos vyskupų sinodas, kurio programoje - Europos kontinento problemos. Simpoziume dalyvavo apie 50 kultūrininkų. Lietuvai atstovavo dr. Kęstutis Girmius, kuris spalio 28 d. kalbėjo tema: "Bažnyčia Lietuvoje - tvirta moralinė ir trapi intelektualinė jėga". Simpoziume dalyvavo kultūrininkai iš Rusijos, Gudijos, Ukrainos, Gruzijos, Lenkijos, Čekijos, Slovakijos, Vengrijos, Rumunijos, Graikijos, Serbijos, Kroatijos, Slovėnijos, Belgijos, Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Prancūzijos, Portugalijos ir Italijos. Simpoziumą atidarydamas Popiežiškos kultūros tarybos pirm. prancūzas kard. Poupard savo kalboje tarp kitų kultūros centrų suminėjo ir Vilnių.
- Lietuvoje atgaivintas trečiasis Šv. Pranciškaus ordinas - tretininkai. Jų ordino ministras yra brolis Jeronimas Remesa. Tretininkų atkūrimas įvyko 1991 m. spalio 5 d. Kretingos vienuolyno bažnyčioje, dalyvaujant vysk. Ant. Vaičiui.
- Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje šeštadienių vakarais renkasi Katalikų mokslo akademijos nariai. Po Mišių vyksta diskusijos apie šių dienų katalikiškojo gyvenimo aktualijas.
- A.a. vysk. Vincentas Borisevičius buvo sušaudytas 1946 m. spalio 12 d., taigi prieš 45 m. Su juo kalėjęs Kazimieras Gurskis paskelbė savo atsiminimus "XXI amžiaus" 1991 m. spalio 9 d. numerį. Liudija, kad jie ten Vilniaus kalėjime gulėjo and grindų, pasikloję ir apsikloję savo vilkimais drabužiais, pagalvės vieton pasidėję batus. Kameroje dažnai buvo daromos kratos. Maistą paduodavo pro mažą langelį. Kartais išvesdavo pasivaikšioti. Pietums dažnai tebūdavo dvokianti žuvų sriuba. Dėl išsiplėtusių gyslų vyskupui dažnai skaudėjo kojas. Naktimis tardydavo, neleiddami dieną miegoti. Nemigo naktys, tardytojo riksmas, smūgiai, žiaurumas buvo sunkūs. Vyskupas sakydavo, kad, kaltinimai jam buvo išgalvoti. Jis sakydavo, kad kančias iškentėję, būsimie laimingi Tėvynėje. Vyskupas buvo apaugęs plaukais, pražilęs. Kaliniai dažnai giedodavo "Marija, Marija". Po tardymų vyskupą iš Vilniaus saugumo rūsių 11-tos kameros išvedė ir daugiau kalėjimo draugams jo jau neteko matyti.
- JAV prezidentas G. Bush lapkričio 19 d. vetavo kongreso nutarimą, kuris būtų leidęs valstybės paramą gaunančioms klinikoms duoti patarimus daryti abortams.
- Rašytojas Paulius Jurkus, septynerius metus redagavęs lietuvių pranciškonų JAV-se leidžiamą dvimėnesinį žurnalą "Šv. Pranciškaus varpelį", suredagavęs paskutinį 1991 m. numerį, iš šių pareigų pasitraukė. Vieton ligšiolinio dvimėnesinio žurnalo planuojama leisti almanacho pobūdžio leidinius dukart per metus.
- Malaizijoje, Bukit Matajam šventovėje, šv. Onos atlaiduose liepos 26 d. buvo suplaukę apie 60.000 tikinčiųjų. Minioje buvo indų, indonezų, kinų, singapuriečių, malaziečių ir kitokių Azijos katalikų. Jų tarpe dalyvavo ir lietuvaitė Rūta Sidrytė.
- Vilkaviškio krikščionių demokratų narių ir rėmėjų susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 120 žmonių, nutarė sustiprinti veikimą prieš alkoholio vartojimą Lietuvoje.

Juoz. Pr.

Trisdešimt trečiasis "Laiškų lietuviams" konkursas

Apie šį konkursą jau buvo plačiau rašyta praėjusiuose "Laiškų lietuviams" numeriuose. Jo pagrindinė tema: "Kaip aš įsivaizduoju idealų, pavyzdingą žmogų". Toks žmogus gali būti: tėvas, motina, kunigas, mokytojas, auklėtoja, draugas, gydytojas ir t.t.

Bus trys konkurso dalyvių grupės: 1. Suaugusieji, 2. Aukštųjų mokyklų studentai, 3. Vidurinių mokyklų moksleiviai (gimnazistai).

Baigusieji aukštąjį mokslą arba sukūrusieji šeimą, nežiūrint jų amžiaus, priklauso suaugusiųjų grupei. Siunčiant konkursui straipsnį, būtinai reikia pažymėti, kuriai grupei autorius priklauso. Jeigu nebus pažymėta, straipsnis bus skiriamas suaugusiųjų grupei.

Kiekvienos grupės laimėtojams bus skiriama po penkias premijas:

Suaugusiųjų: 200, 150, 100, 75, 50 dol.

Studentų: 150, 100, 75, 50, 25 dol.

Moksleivių: 100, 80, 60, 40, 20 dol.

Moksleivių rašiniai turi būti bent dviejų mašinėlė, rašytų puslapių, studentų — trijų puslapių, suaugusiųjų — keturių psl. Žinoma, straipsniai gali būti ir ilgesni, tik stengtis neperviršyti devynių puslapių.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, įdedamas atskiras vokelis su tikrąja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu; jie turi pasiekti redakciją būtinai iki kovo mėn. 1 dienos. Vėliau gauti rašiniai nebus įtraukti į konkursą.

Tad jau dabar laikas rašyti ir siųsti redakcijai šiuo adresu: 2345 W. 56 th St., Chicago, IL 60636. Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų lietuviams" metinėje šventėje balandžio mėn. 5 d. Jaunimo Centre.

Nuoširdi padėka "Laiškų lietuviams" rėmėjams

1000 **dol.** aukojo Lietuvių Fondas.

Po 20 dol. aukojo: S. Paketuris, E. Vindašienė.

16,50 dol. aukojo J. Stankaitis.

Po 10 dol. aukojo: kun. B. A. Rutkauskas, kun. J. Pragulbickas, E. Šlekys, A. Januška, P. Augaitis, A. Varneckienė, A. Nausėdas, A. Rūkas, V. Lukošius, J. Mališka, J. Plečkaitis, J. Petronis, A. Budrecka, M. Ostrauskas, O. Dovydaitienė, J. Puteris, S. Kavaliūnienė, J. Gataveckas.

Po 5 dol. aukojo: D. Bielskus, B. Kreivėnienė, L. Kybartienė, V. Numgaudas, V. Miknis, P. Marcinkus, P. Karosas, J. Astas, V. Kličienė, P. Skablauskas, V. Skabeikis, B. Venclovas, arkiv. A. Bačkis, J. Lukoševičius, V. Gudaitis, M. Venckus, S. Gerulaitis, S. Riekutė, P. Sidevicius, V. Kazlauskas, S. Dargis, M. Levišauskas, V. Abramavičius, P. Gluoksny, E. Jakus, A. Kuzmickas, K. Rožanskas, S. Aleksa, P. Murauskas, A. Stankus, A. Garkūnas, M. Jasaitis, E. Susmaras, G. Vaičaitienė, O. Krasauskas, D. Regina, J. Starvinskas, M. Spence, J. Juška, J. Petrikas, S. Naikauskas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarė. Techn. redaktorė — Teresė Pautienienė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata - 15 dol., atskiras numeris - 1,50 dol.